

ร่วมปฏิรูป การเรียนรู้กับครูต้นแบบ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
การสอนแบบ “บูรณาการ”
ครูรัตนา สถิตานนท์ ครูต้นแบบ ปี ๒๕๕๒
วิชา ภาษาไทย
ระดับ มัธยมศึกษา

กองทุนรางวัลเกียรติยศแห่งวิชาชีพครู (กรค.)
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.)
สำนักนายกรัฐมนตรี

คำนำ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ครูต้นแบบได้ทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนของตน รวมทั้งพัฒนาครูเครือข่าย เพื่อเผยแพร่รูปแบบการเรียนการสอนอย่างไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้เพื่อนครูทั้งหลายสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ เอกสาร “**ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ**” นี้ เป็นเอกสารที่ครูต้นแบบ ปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๕๒ ได้ส่งผลการปฏิบัติงานวิจัย และพัฒนาการเรียนการสอนของตน ที่กลั่นกรองจากประสบการณ์จริงในการจัดการเรียนการสอนออกมาเป็นแนวทาง และวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เห็นความสำคัญ และมีความภูมิใจที่ได้เสนอผลงานการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนของครูต้นแบบ เพื่อนำไปใช้เป็นแบบอย่างแก่ครูในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเก่ง ดี และเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดแก่ผู้เรียนสำคัญที่สุด และนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษาของชาติสืบไป

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
กว่าจะได้เป็นครูต้นแบบ	๑
การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ :	
การสอนแบบบูรณาการ	๓
ตัวอย่าง กิจกรรมชุดสอนภาษาไทยให้สนุก	๔
ตัวอย่าง กิจกรรมชุดเขียนอย่างไรให้สนุก	๘
ตัวอย่าง กิจกรรมสอนภาษาไทยให้ทันโลก	๙
การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นกระบวนการ	๑๖
บูรณาการและโครงการภาษาไทย	๑๗
บูรณาการโดยโครงการ	๑๘
สื่อการเรียนการสอน	๒๓
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนรู้	๓๔
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	๓๙
การจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้	๔๑
ภารกิจครูต้นแบบ เพื่อการปฏิรูปสื่อการเรียน	
การสอนการเรียนรู้ของผู้เรียน	๔๓
จากครูต้นแบบขยายสู่เพื่อนครูเครือข่ายอย่างไม่หยุดยั้ง	๕๓
คณะผู้ดำเนินการ	

กว่าจะได้เป็น ครูต้นแบบ

ครูรัตนา สติตานนท์ ครูต้นแบบปี ๒๕๕๒ เกิดวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากโรงเรียนสตรีวรนาถ เทเวศร์ การศึกษาบัณฑิต สาขามัธยมศึกษา วิชาเอกภาษาไทย และการศึกษา มหาคบัณฑิตสาขาภาษาและวรรณคดีไทย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เริ่มรับราชการ ที่โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย กรุงเทพมหานคร สังกัด กรมสามัญศึกษา ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ ๓ ระดับ ๙

รางวัลเกียรติยศที่ได้รับ คือ

- ⇒ ครูผู้สอนดีเด่น ระดับมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๐
- ⇒ ครูแม่แบบภาษาไทย สาขากิจการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การสอนภาษาไทย ของกรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕
- ⇒ ครูแม่แบบภาษาไทยดีเด่น ของกรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๐
- ⇒ ครูภาษาไทยดีเด่น ของคุรุสภา พ.ศ. ๒๕๔๐
- ⇒ ครูต้นแบบ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒
- ⇒ เข็มเชิดชูเกียรติคุณครูสุจริต ของ คุรุสภา พ.ศ. ๒๕๔๒
- ⇒ ครูแห่งชาติ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๓

การ จัดกระบวน การเรียนรู ที่ เน้น ผู้เรียน เป็น สำคัญ

การสอนแบบ : บูรณาการ

แนวการสอนภาษาไทยที่นิยมกันโดยทั่วไป ได้แก่

๑) สอนภาษาไทยโดยสัมพันธ์ทักษะ เป็นการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของการใช้ภาษาในชีวิตจริงของมนุษย์ ซึ่งจะใช้ทักษะทางภาษาดรเวลาไม่น้อยกว่า ๒ ทักษะ เช่น ฟังกับคิด คิดกับพูด คิดกับเขียน ฟังพูดคิดเขียน อ่านพูดคิดเขียน

๒) สอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น โดยที่ลักษณะของภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ เพราะในการเรียนการสอนทุกวิชาล้วนต้องอาศัยภาษาไทยเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ดังนั้นการสอนภาษาไทยจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาด้วย เพื่อให้นักเรียนจะได้มองเห็นคุณค่าของการเรียนภาษาไทยยิ่งขึ้น

๓) สอนภาษาไทยให้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เช่น ให้นักเรียนสังเกตการใช้ภาษาของสื่อมวลชนต่าง ๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หรือการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ของบริษัทห้างร้านต่าง ๆ แล้วนำมาอภิปรายกันในห้องเรียน ซึ่งจะให้นักเรียนมองเห็นประโยชน์และคุณค่าของภาษาไทย และได้พัฒนาการใช้ภาษาไทยอย่างมีความหมาย

๔) สอนภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะการสอนที่มีกิจกรรมจะทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวา นักเรียนฝึกทักษะด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดความสุข และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย รักภาษาไทย กิจกรรมที่ใช้ประกอบการสอน ได้แก่ อภิปราย โต้เวที แสดงบทบาทสมมุติ ร้องเพลง เล่นเกม แสดงละคร ฯลฯ

๕) สอนภาษาไทยโดยใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีความเข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น สื่อประกอบการเรียนการสอนที่ใช้ ได้แก่ ของจริง รูปภาพ บัตรคำ แผนภูมิ สไลด์ และแผ่นใส ๆ ๑

เนื่องจากโรงเรียนมีขีดจำกัดในเรื่องอาคารสถานที่ และจำนวนนักเรียนแต่ละห้องมีจำนวนมาก เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรม จึงได้พัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยทดลองจัดกิจกรรมง่าย ๆ และนำผลการทดลองที่ประสบความสำเร็จ เขียนเป็นคู่มือการจัดการเรียนการสอน ชุดสอนภาษาไทยให้สนุก และสอนภาษาไทยให้ทันโลก เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูที่มีปัญหาในลักษณะเดียวกันได้นำไปใช้

สอนภาษาไทยให้สนุก เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้ลงมือปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยนำแนวทางการจัดกิจกรรมที่มีผู้รวบรวมไว้ในคู่มือครู และวิธีสอน มาทดลองใช้และดัดแปลงเพิ่มเติมให้เหมาะสม โดยเน้นกิจกรรมที่สามารถทำได้ง่าย ใช้อุปกรณ์ที่หาง่าย ราคาถูก สะดวกในการผลิต การใช้ และการจัดเก็บ

สอนภาษาไทยให้ทันโลก เป็นการทดลองจัดกิจกรรมภาษาไทย โดยการนำเอาเรื่องราวที่ทันสมัย และเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรม เพื่อให้ให้นักเรียนมีประสบการณ์ที่กว้างขวางขึ้น สามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ สามารถผลิต และนำเสนอผลงานโดยใช้เทคโนโลยีง่าย ๆ เพื่อให้น่าสนใจ และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ตัวอย่าง กิจกรรมชุดสอนภาษาไทยให้สนุก

สอนนักเรียนให้เขียนกลอน

การเขียนกลอนอาจไม่ใช่เรื่องยาก สำหรับบางคนที่มีใจรักและมีความถนัดตามธรรมชาติอยู่แล้ว แต่อาจจะเป็นเรื่องยากสำหรับคนที่ไม่ถนัดทางนี้

โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะหนังสือแบบเรียนภาษาไทยในปัจจุบัน มีตัวอย่างหรือเนื้อหาที่เป็นร้อยกรองน้อยเกินกว่าที่นักเรียนจะเกิดความคุ้นเคย หรือชินกับท่วงทำนองของร้อยกรอง ดังนั้นในการสอนให้นักเรียนเขียนกลอน หรือร้อยกรองชนิดใดก็ตาม ขั้นแรกที่ต้องทำก็คือฝึกให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกับลักษณะบังคับต่างๆ เสียก่อน เช่น ฝึกให้ใช้คำสัมผัส เพราะสัมผัสเป็นลักษณะบังคับที่อาจจะเรียกได้ว่าจำเป็นที่สุดสำหรับร้อยกรองทุกชนิดของไทย การที่จะแต่งบทร้อยกรองได้ ต้องคุ้นเคยกับการใช้สัมผัส สามารถใช้สัมผัสได้แม่นยำ ไม่คลาดเคลื่อน รวมทั้งมีวงศัพท์กว้าง เพื่อที่จะนึกหาคำสัมผัสมาใช้ได้ตามที่ต้องการอย่างเหมาะสม กิจกรรมสำหรับฝึกให้นักเรียนคุ้นเคยกับสัมผัสต่างๆ เช่น

ต่อคำคล้องจอง

ให้นักเรียนเล่นต่อคำคล้องจอง อาจไล่เรียงไปที่ละคน หรือแบ่งเป็นกลุ่ม เป็นแถว แข่งขันกัน หาคำที่มีสัมผัสคล้องจองกันไปเรื่อยๆ เช่น กุ๊กนาง ฟางข้าว สาวน้อย หอยแครง แสงเดือน ฯลฯ ใครนึกไม่ออก บับ ๑-๓ ถือว่าแพ้ คัดออก แข่งไปจนกว่าจะเหลือกลุ่มสุดท้ายเป็นผู้ชนะ

หัดแต่งเพลงสัมผัสง่ายๆ

ตัวอย่าง เพลง เพื่อนเราเก่าก่อน

(สร้อย) เพื่อนเอ๋ยเพื่อนเราเก่าก่อน มาเล่นต่อกลอนกันเถิดหนา (ซ้ำ)

ตัวพื้มิดอก	จำ ปี	ส่วนตัว	โถม ศรี	มิดอก	จำ ปา
“	ช่อนกลั่น	“	ยุพิน	“	เฟื่องฟ้า
“	สายหยุด	“	นงบุษ	“	ชบา
ตัวพื้้นมี	ฝักกาด	“	บุษนาถ	นั้น มี	ฝักคะน้า
“	มะม่วง	“	พุ่มพวง	“	น้อยหน้า
ตัวพื้้นเป็น	อิเหนา	“	น้องเจ้า	เป็น	บุษบา
“	พระราม	“	โถมงาม	“	นางสีดา ฯลฯ

ตัวอย่าง เพลงสามะลิลา

(แต่งโดยเอาชื่อและลักษณะของเพื่อนในห้องมาล้อเล่น)

(สร้อย) สามะลิลาขึ้นต้นอะไรก็ได้ แต่ตอนลงท้ายต้องสระอา

ขึ้นต้นเป็นมะลิ ซ้อน พอแตกใบ อ่อน เป็นมะลิ ลา

นางุชเป็นคนงามขำ เสียแต่ตัวดำ เหมือนชาวลังกา

สายพิณเป็นคนน่ารัก ชอบกินแต่ผัก ไม่ชอบกินปลา

นวนเนตรสังเกตให้ดี ตอนยิ้มตาหมี เหมือนไม่มีลูกกะตา

ฯลฯ

กิจกรรมนี้จะสนุกมากขึ้น ถ้าให้นักเรียนช่วยกันแต่งบนกระดานดำ เสร็จแล้วให้ช่วยกันร้องพร้อม ๆ กัน หรือแบ่งกลุ่ม กลุ่มหนึ่งร้องเนื้อเพลง อีกกลุ่มหนึ่งเป็นลูกคู่ หรืออาจจะให้นักเรียนช่วยกันแต่งเป็นกลุ่ม ๆ แล้วออกมาร้องให้เพื่อน ๆ ฟังทีละกลุ่มก็ได้

กิจกรรมในชุดเรียนปนเล่น เป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ใช้สอดแทรกได้ทุกช่วงของการเรียน เช่น นำเข้าสู่บทเรียน สอน หรือสรุป เช่น

ทายคำศัพท์ จับคู่ความหมาย

กิจกรรมนี้สำหรับทบทวนคำศัพท์และความหมาย อาจใช้คำศัพท์ในหนังสือเรียน หรือจากพจนานุกรมก็ได้ จะช่วยให้วงศ์ศัพท์ของนักเรียนกว้างขึ้น

กิจกรรมนี้ครูต้องเตรียมอุปกรณ์ คือ บัตรคำ จำนวนเท่ากับนักเรียนในห้อง แต่ต้องเป็นจำนวนคู่ เช่น ๔๖,๔๘,๕๐ ฯลฯ

๑. ครูหาคำศัพท์ และความหมายที่จะให้นักเรียนทบทวน จำนวนเท่ากับบัตร เช่น บัตร ๕๐ ใบ ก็หาคำศัพท์และความหมาย ๕๐ คู่

ตัวอย่าง

สนับเพลา - กางเกง

ทับทรวง - เครื่องประดับอก

พาทัวร์ - กำไลรัตนชน

๑๑๑

๒. แบ่งบัตรคำออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนละครึ่งหนึ่ง คือ ๕๐ ใบ ก็แบ่งเป็นส่วนละ ๒๕ ใบ

๓. เขียนคำศัพท์ลงในบัตร ๑ ใบ ในส่วนที่ ๑ คำอธิบายศัพท์ในบัตรอีก ๑ ใบ ในส่วนที่ ๒ ด้วยหมึกสีน้ำเงิน จะเป็นบัตรที่เขียนคำศัพท์ ๒๕ ใบ ความหมาย ๒๕ ใบ

๔. กลับบัตรอีกข้างหนึ่ง พร้อมทั้งสลับบัตรทั้ง ๒ ส่วน อย่าให้เรียงกันอย่างเดิม คราวนี้เขียนคำศัพท์ลงในบัตรส่วนที่ ๒ ส่วน ความหมายไปเขียนบนบัตรส่วนที่ ๑ ด้วยหมึกสีแดง เมื่อเขียนเสร็จหมด บัตรทุกใบจะมี ๒ ด้าน เขียนด้วยหมึกสีแดง ๑ ด้าน น้ำเงิน ๑ ด้าน เป็นคำศัพท์ ๑ ด้าน ความหมาย ๑ ด้าน ซึ่งไม่ใช่ คำศัพท์และความหมายที่ตรงกัน แยกบัตร ทั้ง ๒ ส่วนอย่าให้ปนกัน

วิธีเล่น

ครูแจกบัตรให้นักเรียน ส่วนแรกแจกครึ่งห้อง ส่วนที่ ๒ อีกครึ่งห้อง เป็น ๒ กลุ่ม นักเรียนจะได้บัตรคนละ ๑ ใบ มีทั้งคำศัพท์และความหมายอยู่คนละด้าน

ครูบอกให้นักเรียนพลิกบัตรเล่นด้านเดียวกันก่อน เช่น พลิกด้านสีน้ำเงิน นักเรียนฝ่ายหนึ่งจะได้คำศัพท์ อีกฝ่ายหนึ่งได้ความหมาย

ให้นักเรียนที่ถือบัตรที่บอกความหมาย คนแรกลุกขึ้นยืนอ่านดัง ๆ นักเรียนที่อยู่อีกฝ่ายหนึ่งที่ถือบัตรมีคำศัพท์ตรงกับความหมายที่เพื่อนอ่านต้อง รีบลุกขึ้นอ่านศัพท์ของตัวเองที่เข้าคู่ถูกต้องทันที ถ้าครูนับ ๑-๓ ยังไม่มีใครตอบได้ ฝ่ายนั้นเสียไป ๑ คะแนน

ขณะที่นักเรียนเล่น ครูต้องมีกระดาษจดคำศัพท์และความหมายทั้งหมดอยู่ในมือ เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนจับคู่ถูกหรือไม่ ถ้าไม่ถูกครูต้อง

บอกว่าไม่ถูก พร้อมทั้งเฉลยให้ ฝ่ายที่จับคู่ผิดก็ต้องเสีย ๑ คะแนนเหมือนกัน

ให้นักเรียนฝ่ายที่ถือบัตรความหมายสีน้ำเงินเป็นฝ่ายทายให้อีกฝ่ายหนึ่ง จับคู่ให้ถูกต้องหมดก่อน ครูรวมคะแนนไว้บนกระดานทั้งหมด แล้วให้นักเรียนพลิก บัตรกลับไปเล่นด้านสีแดงบ้าง ฝ่ายที่เป็นฝ่ายทายในตอนแรกจะเป็นฝ่ายได้คำศัพท์ ฝ่ายที่ได้คำศัพท์ตอนแรกจะได้ความหมายแทน ก็จะเป็นฝ่ายทายให้อีกฝ่ายหนึ่งจับคู่ ครูตรวจสอบและขีดคะแนนให้เห็นบนกระดาน เมื่อเล่นครบหมดทั้งห้อง รวมคะแนน ฝ่ายไหนผิดน้อยกว่าเป็นฝ่ายชนะ

ตัวอย่าง กิจกรรมชุดเขียนอย่างไรให้สนุก

กิจกรรมชุดเขียนอย่างไรให้สนุก

การปลูกฝังนิสัยให้นักเรียนรักการเขียน สำคัญอยู่ที่การเลือกเรื่องเขียนด้วย ถ้าเรื่องที่กำหนดให้เป็นเรื่องหนัก อยู่ท่ามกลางความสนใจของนักเรียน เป็นเรื่องยาว หรือเป็นระเบียบแบบแผน มีกฎเกณฑ์มากเกินไป นักเรียนจะเกิดความเบื่อหน่าย เสียตั้งแต่ก่อนลงมือเขียน การฝึกเขียนจึงไม่ควรมุ่งเรื่องที่เป็นจริงเป็นจังเกินไป ครูควรหาเรื่องที่น่าสนใจ นักเรียนสามารถคิดและเขียนได้จบในระยะเวลาสั้น ๆ เพราะการฝึกเขียนในชั้นเรียนมุ่งให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ไม่ใช่เพื่อ สร้างสรรค์วรรณกรรม ที่สำคัญคือ ควรให้นักเรียนได้มีโอกาสเปรียบเทียบผลงาน ของตัวเองกับผลงานของคนอื่น ได้เห็นข้อบกพร่องของตัวเอง เพื่อจะได้ แก้ไขในคราวต่อไป จึงควรมีช่วงเวลาหลังการเขียนทุกครั้งสำหรับการเสนอผลงาน เพื่อการวิจารณ์

ถ้านักเรียนเรียนการเขียนร้อยกรอง อาจให้นักเรียนเขียนพรรณนารูปร่าง ลักษณะในแบบปริศนาคำทาย ให้ทายเพื่อน ๆ เล่น จะทำให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต ได้ฝึกใช้ความคิด และฝึกการเขียนไปพร้อม ๆ กัน ครูอาจให้นักเรียนแต่ละคน เขียนคำทายลงบนกระดาษแข็งหน้าหนึ่ง แล้วหาภาพที่เป็นคำเฉลยติดไว้อีกหน้าหนึ่ง สำหรับเป็นอุปกรณ์ให้นักเรียนเล่นทายปัญหากันได้

ตัวอย่าง ผลงานของนักเรียนจากกิจกรรมการเขียน

แต่งปริศนาคำทาย ฉันคือใคร

ตัวฉันเป็นลูกกลมกลม	เด็กเด็กขึ้นชม
สวยสดงดงามสีส้ม	
ต้องยึดถือไว้ให้มั่น	ถ้าไม่เช่นนั้น
ตัวฉันอาจหลุดลอยไป	
ทายซิว่าฉันคือใคร	มีชายทั่วไป
ราคาก็ไม่แพงเลย	

แต่งสัปดาห์ตัวละคร

สัปดาห์สกลจันทร์การศึกษา	ช่างแกร่งกล้าแต่มาวันชั่วเหลือหลาย
เป็นที่เคารพต่อผู้พระนารายณ์	ในร่างกายมีสิบเศียรยี่สิบกร
แม้ถูกฆ่าฆ่าไม่ตายตั้งใจคิด	เพราะถอดจิตฝากญาติที่สั่งสอน
จึงทรมานทัพระรามจนจน	ต้องม้วยมรณะเพราะกรรมชั่วตัวก่อเอย

แต่งกลอนเขียนซี

ใบที่สามใบนี้ไม่ดีทนอ	มีทุกข์ท้อมากมายใครจะเหมือน
ทั้งลาภยศเงินทองต้องกลางเดือน	เปรียบเสมือนมีกรรมมาบังตา
ใครเสี่ยงได้ใบนี้ไม่มีโชค	แสนเศร้าโศกเวรกรรมข้าหนักหนา
ถามถึงคู่คี่ลาภกันอยู่ทุกครา	พันปีหน้าอีกปีหนึ่งจึงดีเอย

ฯลฯ

ตัวอย่าง กิจกรรมชุดสอนภาษาไทยให้ทันโลก

ฝึกเขียนบทบรรยาย

การเขียนบรรยาย เป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของการใช้ภาษา ซึ่งครู
อาจนำมาทำกิจกรรม **คิดที่ละขั้น** เพื่อฝึกให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจนถึงขั้นนำ
ไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

๑. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๘-๑๐ คน ให้นักเรียนช่วยกันเขียนบทบรรยายอะไรก็ได้ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น อาจให้บรรยายลักษณะเพื่อนทุกคนในกลุ่ม ทั้งรูปร่าง นิสัย และจุดเด่นของแต่ละคน หรืออาจบรรยายสถานที่มุมใดมุมหนึ่งในโรงเรียน ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจเลือกบรรยายต่างกันไป

๒. ฝึกให้นักเรียนทดลองทำบทบรรยายสไลด์อย่างง่าย ๆ โดยการนำบทบรรยายมาจัดลำดับภาพ เสียงบรรยาย และเสียงดนตรีประกอบให้สัมพันธ์กัน

๓. ให้นักเรียนทดลองถ่ายสไลด์ประกอบบทบรรยาย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำได้ไม่ยาก เพราะนักเรียนหลายคนมีกล้องถ่ายภาพ และเลือกเรียนกิจกรรมถ่ายภาพอยู่แล้ว ฟลิ้มสไลด์ คำอัดล้าง และทำขอบ ราคาไม่แพงนักเรียนอาจเฉลี่ยเงินกันในกลุ่มได้ และขั้นตอน อัด ล้าง และทำขอบ นักเรียนสามารถใช้บริการของร้านถ่ายรูปได้ทั้งหมด ทำให้ไม่ยุ่งยาก

๔. ให้นักเรียนทดลองอ่านบทบรรยาย และหาดนตรีประกอบให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง และภาพที่ถ่าย บันทึกเสียงลงในแถบบันทึกเสียง

๕. ให้แต่ละกลุ่มแสดงผลงาน โดยฉายสไลด์ และเปิดแถบบันทึกเสียงบทบรรยายที่บันทึกไว้ให้เพื่อนดูในชั้น หรือในห้องโสตทัศนศึกษา

๖. ครูและนักเรียนร่วมกันประเมิน ดิชม หรือตัดสินผลงานของนักเรียน ในด้านความสามารถในการเขียน และอ่านบทบรรยาย ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ และการร่วมมือกันทำงาน

ฝึกให้เสียงพากย์

การฝึกหัดอ่านดีบท จะสนุกสนานมากขึ้นหากนำมาประกอบกับกิจกรรมอย่างอื่น เช่น อ่านดีบทประกอบการแสดง ซึ่งผู้อ่านต้องฝึกทำเสียงเป็นคนแก่ เสียงเด็กเสียงแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ส่วนผู้แสดงเพียงแต่แสดงท่าทาง ไม่ต้องพูดหรือฝึกพากย์แผ่นใสเคลื่อนไหว ซึ่งเหมือนการพากย์ภาพยนตร์ เพียงแต่แผ่นใสเคลื่อนไหวช้ากว่าภาพยนตร์ เหมาะสำหรับชั้นฝึกหัด เพื่อให้นักเรียนพากย์ได้ทัน

กิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนพูดหรืออ่านตีบท และฝึกการใช้จินตนาการ
ไปด้วยอีกอย่างหนึ่ง คือ การ**หัตถพากย์ภาพยนตร์** มีวิธีการดังนี้

๑. ครูบันทึกรายการโทรทัศน์ เช่น การ์ตูน ละคร หรือ
ภาพยนตร์ ช่วงสั้น ๆ ประมาณ ๓-๕ นาที พยายามเลือกช่วงที่มีการแสดงกิริยา
ท่าทางที่สื่อ ความหมายและแสดงอารมณ์เด่นชัด

๒. ให้นักเรียนดูรายการที่บันทึกไว้ ๒-๓ เที้ยว โดยไม่ต้อง
เปิดเสียง

๓. ให้นักเรียนลองเขียนบทพากย์เอง โดยสร้างเรื่องราวจาก
จินตนาการว่าภาพที่เห็นนั้น ตัวละครแต่ละตัวกำลังพูดอะไร และทำเสียงอย่างไร

๔. เปิดรายการที่บันทึกไว้ ให้นักเรียนทดลองพากย์ให้เสียง
ไปพร้อมกับเรื่อง ตามบทที่นักเรียนเขียน โดยอาจให้นักเรียนได้ลองพากย์ ตอนละ
๕-๕ คน ซึ่งแต่ละคนอาจจะเขียนบท และพากย์เรื่องราวออกมาไม่เหมือนกันเลย

๕. ครูและนักเรียนคนอื่น ๆ ช่วยกันประเมินผลว่า ใครสามารถ
เขียนบท และพากย์ได้ดี เหมาะสมกับภาพยนตร์ที่ดูมากที่สุด

๖. เปิดเสียงจริงจากรายการที่บันทึกไว้ ให้นักเรียนเปรียบ
เทียบกับจินตนาการของนักเรียนว่าใกล้เคียงกันหรือไม่

การทำกิจกรรมนี้ ควรบันทึกไว้หลาย ๆ รายการ และให้นักเรียนได้
มีโอกาสดลองพากย์เรื่องราวที่ต่าง ๆ กันไป เป็นการสร้างพื้นฐานความคิด
สร้างสรรค์ และการกล้าแสดงออกได้ดีอีกอย่างหนึ่ง

การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นกระบวนการ

หลักการสอนแบบกระบวนการ คือ การสอนให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น
แก้ปัญหาเป็น สามารถคิด และทำงานต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน
กระบวนการที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น

ทักษะกระบวนการ (๙ ชั้น) ซึ่งมีขั้นตอน คือ

- ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น โดยครูยกตัวอย่างให้ผู้เรียนมองเห็นความจำเป็น หรือประโยชน์ของเรื่องที่ศึกษา ซึ่งอาจนำเสนอเป็นกรณีตัวอย่าง หรือใช้สื่อประกอบ
- คิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด ตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเป็นกลุ่ม หรือรายบุคคล
- สร้างทางเลือกให้หลากหลาย โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมกันคิด เสนอทางเลือกและเลือกอภิปรายข้อดี ข้อเสีย ของทางเลือกนั้น ๆ
- ประเมิน และเลือกทางเลือก โดยให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน
- กำหนด ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาตามแนวทางที่เลือกไว้
- ปฏิบัติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ด้วยความสมัครใจ
- ประเมินผลระหว่างปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจปัญหา อุปสรรค สรุปลงงานแต่ละช่วง แล้วเสนอแนวทางปรับปรุงการทำงานขึ้นต่อไป
- ปรับปรุงให้ดีขึ้น ตามแนวทางที่ได้จากการประเมินในแต่ละขั้นตอน เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด มีขั้นตอนคือ

- สังเกต รับรู้ข้อมูล และศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยใช้สื่อประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดข้อกำหนดเฉพาะด้วยตนเอง

- จำแนกความแตกต่าง โดยให้ผู้เรียนบอกข้อแตกต่างของสิ่งที่รับรู้ และให้เหตุผลในความต่างนั้น
- ทาลักษณะร่วม โดยให้ผู้เรียนมองความเหมือนในภาพรวมของสิ่งที่รับรู้ และสรุปวิธีการ หลักการ คำจำกัดความ นิยาม ได้
- ระบุนิยามความคิดรวบยอด โดยให้ผู้เรียนได้ความคิดรวบยอดจากสิ่งที่รับรู้
- ทดสอบและนำไปใช้ โดยทดลอง ทำแบบฝึกหัด ปฏิบัติ เพื่อประเมินความรู้

กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ มีขั้นตอน คือ

- สังเกต โดยการทำกิจกรรมรับรู้ เข้าใจ สรุปเป็นใจความสำคัญตามหลักฐานข้อมูล
- อธิบาย โดยให้นักเรียนตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น เชิงเห็นด้วยไม่เห็นด้วย กับสิ่งที่กำหนด เน้นการใช้เหตุผลด้วยหลักกฎเกณฑ์ ตรงตามหลักฐานข้อมูล
- รับฟัง โดยให้ผู้เรียนได้ฟังความคิดเห็น ได้ตอบคำถาม วิพากษ์วิจารณ์ จากผู้อื่นที่มีต่อความคิดของตน เน้นการปรับเปลี่ยนความคิดเดิมของตนตามเหตุผลหรือข้อมูลที่ดีกว่า โดยไม่ใช่อารมณ์ หรือดื้อแพ่งต่อความคิดเดิม
- เชื่อมโยงความสัมพันธ์ โดยให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบ ความแตกต่าง และความคล้ายคลึงของสิ่งต่าง ๆ ให้สรุป จัดกลุ่มพวกเดียวกัน เชื่อมโยงเหตุการณ์เชิงสาเหตุและผล หากกฎเกณฑ์การเชื่อมโยงใน ลักษณะอุปมาอุปไมย
- วิเคราะห์ โดยทำกิจกรรม ให้วิเคราะห์สถานการณ์ คำกล่าว แนวคิด หรือการกระทำ แล้วให้จำแนกหาจุดเด่น-จุดด้อย

ส่วนดี-ส่วนเสีย ส่วนสำคัญ-ไม่สำคัญ จากสิ่งนั้น ด้วยการยก
เหตุผล หลักการ มาประกอบการวิจารณ์

- สรุป โดยจัดกิจกรรมให้พิจารณาส่วนประกอบของการกระทำ
หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน แล้วให้สรุปผลอย่างตรง
และถูกต้องตามหลักฐานข้อมูล

กระบวนการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความคิด
หาวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ มีขั้นตอน คือ

- สังเกต ให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูล รับรู้ และทำความเข้าใจในปัญหา
จนสามารถสรุป แล้วตระหนักในปัญหานั้น ๆ
- วิเคราะห์ โดยให้ผู้เรียนได้อภิปราย หรือแสดงความคิดเห็นเพื่อ
แยกแยะประเด็นปัญหา สภาพ สาเหตุ และลำดับความสำคัญ
ของปัญหา
- สร้างทางเลือก โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกใน
การแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย ซึ่งอาจมีการทดลอง ค้นคว้า
ตรวจสอบ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบ
- เก็บข้อมูล ประเมินทางเลือก โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามแผน
และการปฏิบัติงาน เพื่อรายงานและตรวจสอบความถูกต้องของ
ทางเลือก
- สรุป เป็นการสังเคราะห์ความรู้ด้วยตนเอง เช่น อาจจัดทำใน
รูปแบบของรายงาน

กระบวนการสร้างค่านิยม เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก
เกิดการยอมรับ และเห็นคุณค่าด้วยตนเอง มีขั้นตอน คือ

- สังเกต ตระหนัก พิจารณาการกระทำที่เหมาะสม และการกระทำที่
ไม่เหมาะสม รับรู้ความรู้ จำแนกการกระทำที่แตกต่างกัน

- ❑ ประเมินเชิงเหตุผล ใช้กระบวนการกลุ่ม อภิปราย แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจรณ์ การกระทำของตัวละคร หรือบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ว่าเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ❑ กำหนดค่านิยม โดยให้สมาชิกแต่ละคนแสดงความเชื่อ ความพอใจ ในการกระทำที่ควรกระทำ ในสถานการณ์ต่าง ๆ พร้อมเหตุผล
- ❑ วางแผนปฏิบัติ กลุ่มช่วยกันกำหนดแนวปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยมีครูร่วมรับทราบกติกากการกระทำ และสำรวจสิ่งที่ผู้เรียนต้องการจะได้รับเมื่อกระทำดีแล้ว เช่น รางวัล การประกาศชื่อให้ เป็นที่ยอมรับ
- ❑ ปฏิบัติ ครูให้การเสริมแรงตามกติกา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความยินดี

การจะเลือกใช้กระบวนการใด ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ได้วางไว้ เช่น ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะ จะใช้กระบวนการฝึกทักษะ ต้องการให้นักเรียนมีความรู้ จะใช้กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการเรียนภาษา ต้องการให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ วิจรณ์ แสดงความคิดเห็น จะใช้กระบวนการสร้างเจตคติ สร้างความตระหนัก สร้างค่านิยม คัดอย่างมีวิจารณญาณ ถ้าเป็นการทำงานที่ต้องการให้นักเรียนทำอย่างเป็นกระบวนการ จนกระทั่งเป็นชิ้นงานออกมา จะใช้ทักษะกระบวนการ เป็นต้น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงวิธีสอนแบบกระบวนการ คือ

- สอนให้ผู้เรียนสามารถทำตามขั้นตอนได้ และรับรู้ขั้นตอนทั้งหมด จนสามารถนำไปใช้จริงในสถานการณ์ใหม่
- สอนให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถนำไปใช้ได้โดยอัตโนมัติ

- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดำเนินถึงหลักที่ว่า
- สอนจากเนื้อหา หรือทักษะที่ง่าย ไปสู่เนื้อหาหรือทักษะที่ยาก และซับซ้อนขึ้นตามลำดับ
  - สอนโดยจัดกิจกรรมให้ทำเป็นส่วนใหญ่ก่อน แล้วจึงให้ทำเป็นส่วนย่อยหรือรายบุคคล

**ตัวอย่าง การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยแบบเน้นกระบวนการ
กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด**

๑. สังเกต

ให้นักเรียนฟังละครวิทยุที่ครูบันทึกเสียงไว้

๒. เปรียบเทียบความเหมือน ความต่าง

ให้นักเรียนสังเกตว่า ในการแสดงละครวิทยุ ผู้อ่านใช้เสียงอย่างไร ในกรณีใด การใช้เสียงต่าง ๆ เหล่านั้น เหมาะสม น่าฟังหรือไม่ ถ้าเทียบกับการอ่านธรรมดา ไม่แสดงอารมณ์ใด ๆ นักเรียนคิดว่าอ่านแบบไหนน่าสนใจกว่ากัน

๓. สรุปความคิดรวบยอด

ให้นักเรียนอ่านใบความรู้เรื่อง หลักการอ่านตีบท

๔. นำไปใช้

๔.๑ ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ฝึกสังเกตข้อความที่แสดงอารมณ์ต่าง ๆ และบอกว่าข้อความนั้นแสดงอารมณ์อย่างไร ควรใช้เสียงอย่างไร

๔.๒ ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาคำตอบ

กระบวนการฝึกทักษะ

๑. สังเกต

ให้นักเรียนฟังละครวิทยุอีกครั้งหนึ่ง พยายามสังเกตวิธีการใช้เสียงแสดงอารมณ์ต่าง ๆ

๒. ทำตาม

ให้นักเรียนฝึกหัดใช้เสียงให้สอดคล้องกับอารมณ์ของเรื่องที่อ่าน

๓. ทำเอง ฝึกให้ชำนาญ

ให้นักเรียนฝึกหัดอ่านตีบท โดยแสดงอารมณ์ให้สอดคล้องกับ
เรื่องให้อ่านให้ชัดเจน โดยอาจให้จับคู่ฝึกกับเพื่อน หรือจัดกลุ่มเพื่อฝึกอ่านโต้ตอบกัน

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. จัดประกวดอ่านตีบท

๒. ให้นักเรียนฝึกทำละครวิทยุ

บูรณาการและโครงการภาษาไทย

แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการความรู้ และการสร้าง
โครงการ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ครูริเริ่มได้ทดลองสอน และปรากฏผลดี
จนสามารถ เผยแพร่เป็นตัวอย่างให้แก่เพื่อนครูได้

โดยทั่วไป บูรณาการมี ๒ ประเภท ได้แก่

๑. แบบสหวิทยาการ คือ กำหนดหัวข้อขึ้นมา แล้วนำความรู้
จากวิชาต่าง ๆ มาเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับหัวข้อในเรื่องนั้น บางครั้งเรียกการบูรณาการ
แบบนี้ว่า สหวิทยาการแบบมีหัวข้อ หรือสหวิทยาการแบบเน้นการประยุกต์ใช้

๒. แบบพหุวิทยาการ เป็นการนำเรื่องที่ต้องการจะบูรณาการ
ไปสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ บางครั้งเรียกการบูรณาการแบบนี้ว่า การบูรณาการ
แบบเน้นเนื้อหา

การบูรณาการความรู้ เป็นเรื่องที่สามารถทำได้ง่ายในระดับชั้นประถมศึกษา
ซึ่งส่วนมากครูคนเดียวสอนทุกวิชา ดังนั้นจึงสามารถจัดการสอนให้สัมพันธ์กันได้ง่าย
แต่เมื่อนำเรื่องของบูรณาการมาใช้ในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งครูแต่ละคนรับผิดชอบ
เฉพาะวิชา เรื่องของการบูรณาการจึงค่อนข้างเป็นปัญหา บูรณาการที่ครูระดับมัธยม
ศึกษาสามารถใช้ได้จึงมักเป็นแบบพหุวิทยาการ คือใช้วิธีสอดแทรกเรื่องที่คิดว่า
เกี่ยวข้องและนักเรียนควรรู้อลงในแต่ละวิชา แต่เนื่องจากการที่ครูต่างคนต่างสอน
จึงไม่มีใครรู้ว่า เรื่องที่ต่างคนต่างสอดแทรกกลิ้งไปซ้ำซ้อนกับเรื่องที่นักเรียน

เรียนในวิชาอื่นมากนักน้อยเพียงใด ผลก็คือนักเรียนต้องเรียนเรื่องราวมากมาย
ที่ครูเพิ่มเติมให้ และบางทีก็ซ้ำซ้อนกันในหลายรายวิชา จากการเรียนรู้หลายชั้น
และจากครูหลายคน จนเกิดความเบื่อหน่าย

จากการทดลองใช้การบูรณาการหลาย ๆ รูปแบบ ทำให้ครูรัตนามองเห็นว่า
การบูรณาการความรู้ที่จะนำมาใช้ในระดับมัธยมศึกษา นั้น น่าจะมีหลัก คือ

๑. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ ให้ผู้เรียนเป็นผู้มองความ
สัมพันธ์ และบูรณาการความรู้ด้วยตนเอง เพราะในตัวผู้เรียนคือแหล่งรวม
ความรู้หลากหลาย เนื่องจากได้เรียนรู้หลายวิชา จากครูหลายคน จึงควร
ได้ฝึกบูรณาการความรู้เหล่านั้นเพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ และเป็น
การลดความซ้ำซ้อน เพราะผู้เรียนย่อมรู้ว่าตนเองรู้อะไรแล้วและยังไม่รู้อะไร

๒. จัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน การให้ผู้เรียนได้มีโอกาส
คิดเอง ทำเอง จะทำให้เรียนรู้และดึงความรู้ต่าง ๆ มาผสมผสานกันเองได้อย่างมี
ความหมาย

๓. ให้ผู้เรียนได้ทำงานกลุ่ม นักเรียนแต่ละคนมีลักษณะ ความคิด
ความสามารถ ประสบการณ์ต่างกัน การได้ทำงานร่วมกันจะทำให้แต่ละคนได้ดึงเอา
ลักษณะเด่นมาบูรณาการกัน ซึ่งจะเป็นการสอนให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม มองเห็น
ความสำคัญของคนอื่น เคยชินกับการให้และการรับ รู้จักปรับตัว และไม่เติบโตขึ้น
อย่างโดดเดี่ยว

บูรณาการโดยโครงงาน

การสอนให้นักเรียนทำโครงงานวิทยาศาสตร์ โครงงานอาชีพ ฯลฯ
มีมานานแล้ว แต่สำหรับภาษาไทย โครงงานค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่ แต่เมื่อ
แนวการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้
นักเรียนได้เรียนรู้จากการทำโครงงานในทุกสาระวิชา ครูรัตนาก็เริ่มให้ความสนใจ
ศึกษาหาความรู้และทดลองเกี่ยวกับการทำโครงงานภาษาไทย และพบว่า

ความจริงโครงการไม่ใช่เรื่องใหม่หรือยุ่งยากมากมาย และครูหลาย ๆ คนก็เคยมอบหมายให้นักเรียนทำงานในลักษณะ ที่ใกล้เคียงกับโครงการมาแล้ว เพียงแต่ขั้นตอนอาจยังไม่สู้ชัดเจนจนสามารถเรียกได้ว่า คือโครงการ

ครูรัตนาได้นำเอาเรื่องของกระบวนการมาทดลองสร้างโครงการ ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และยังมีมองเห็นได้ชัดเจนว่า ไม่ว่าจะป็นสาระวิชาอะไรก็สามารถสอนให้นักเรียนสร้างโครงการได้ เพราะ

โครงการ คือผลผลิตที่เกิดจากการหลอมรวมความรู้ และการนำไปใช้

โครงการ คือการฝึกทำงานตามขั้นตอน เป็นกระบวนการ จนบรรลุผลเป็นชิ้นงาน ซึ่งอาจกำหนดแนวทาง ดังนี้

๑. กำหนดหัวข้อ หรือปัญหา ได้แก่เรื่องที่สนใจ หรือต้องการคำตอบ

๒. วิเคราะห์ สร้างทางเลือก หากเรื่องที่สนใจมีมากกว่า ๑ เรื่อง ขั้นนี้คือการนำแต่ละเรื่องมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อการตัดสินใจ โดยพิจารณาถึงความสำคัญ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำ

๓. ประเมินและเลือกทางเลือก โดยตัดสินใจเลือกหัวข้อที่สำคัญ น่าสนใจ และมีความเป็นไปได้ที่สุด

๔. วางแผนปฏิบัติ การฝึกวางแผนจะสร้างนิสัยให้เป็นคนรอบคอบ ฝึกคาดการณ์ และมองปัญหาล่วงหน้า รายละเอียดเกี่ยวกับแผนที่กำหนด อาจเป็นการวางขอบเขต กำหนดแหล่งข้อมูล ระยะเวลา สถานที่ ดำเนินการ งบประมาณ ฯลฯ เพื่อให้สะดวกราบรื่นในเวลาปฏิบัติจริง

๕. ลงมือปฏิบัติ ถ้าการวางแผนรอบคอบ การลงมือปฏิบัติย่อมทำได้ง่าย ขั้นตอนของการปฏิบัติ อาจแบ่งออกเป็น ขั้นตอนเตรียมการ เช่น เตรียมจัดทำเครื่องมือ แบบสอบถาม แบบสำรวจ ฯลฯ ขั้นตอนดำเนินการ คือลงมือเก็บข้อมูล หรือค้นคว้าหาความรู้ ฯลฯ

๖. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ หากงานนั้นคือ การสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง ขั้นตอนนี้ คือการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แต่หากเป็นชิ้นงาน โครงการที่เป็นการประดิษฐ์สร้างสรรค์ ขั้นนี้ก็คือการประเมินผลครั้งทาง เพื่อ พิจารณารายละเอียดหรือข้อบกพร่องเพื่อการแก้ไขปรับปรุงก่อนดำเนินการต่อไป จนเสร็จสิ้นเป็นชิ้นงาน

๗. การนำเสนอ คือขั้นสุดท้ายที่ผู้จัดทำโครงการจะประมวลผล ที่ได้ผสมผสานกับความรู้ความสามารถที่อาจบูรณาการมาจากแหล่งต่างๆ เช่น ความสามารถด้านศิลปะที่จะตกแต่งชิ้นงานให้สวยงาม น่าสนใจ ความรู้ทาง คณิตศาสตร์ ที่อาจนำเสนอด้วยรูปแบบของสถิติ ฯลฯ จนออกมาเป็นผลงาน ที่น่าภาคภูมิใจ

การจัดทำโครงการภาษาไทย อาจทำเป็นโครงการตามสาระวิชา โดยเน้น หัวข้อสำหรับศึกษาเพื่อให้ได้ความรู้หรือทักษะเกี่ยวกับภาษาไทยโดยตรง หรืออาจ เปิดกว้างเป็นโครงการตามความสนใจก็ได้ โดยเหตุที่ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร ดังนั้น ไม่ว่าผู้เรียนจะสนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องอะไร ก็ย่อมต้องใช้ความ สามารถทางภาษา ในการทำโครงการทั้งสิ้น วิธีการฝึกให้ผู้เรียนทำโครงการ แตกต่างจากการทำรายงานตรงที่การทำโครงการเน้นการวางแผน และปฏิบัติตาม แผนที่วางไว้จนสำเร็จลุล่วง

การสอนโครงการภาษาไทย อาจใช้แนวทางเช่นเดียวกับโครงการใน สาระวิชาอื่น เช่น โครงการวิทยาศาสตร์ หรือโครงการอาชีพได้ เนื่องจาก แนวทางดังกล่าว เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวางแผน และปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุ จุดประสงค์ที่วางไว้ และเรื่องราวที่จะนำมาใช้เป็นหัวข้อในการทำโครงการ ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนเสมอไป

ตัวอย่างเช่น การฝึกทำโครงการในสาระวิชาการเขียน หัวข้อที่นักเรียน อาจเลือกทำโครงการ ได้แก่

- รวบรวมภาษาแสดงในวารสาร
- วิเคราะห์ความหมายของสำนวนไทย
- คำสันธานอะไรใช้ในเพลงมากที่สุด
- คำทับศัพท์ต่างประเทศในภาษาไทย

ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น หัวข้อที่นักเรียนคิดว่าอาจลงลึกไป
ในรายวิชา เช่น

- เปรียบเทียบสุภาษิตสี่ภาค
- ศึกษาที่มาของปริศนาคำทาย
- วิเคราะห์ตัวละครในนิทานไทย
- วิจัยรุ่มปัจจุบันรู้จักเพลงพื้นบ้านมากน้อยแค่ไหน
- คนปัจจุบันเชื่อถือโชคลางอะไรบ้าง

ฯลฯ

โครงการภาษาไทยอาจบูรณาการเกี่ยวข้องกับรายวิชาอื่น เช่น ภาษา
ต่างประเทศ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องจาก
ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร สิ่งใดที่สื่อสารถ่ายทอดโดยใช้ภาษาย่อมถือได้ว่า เป็น
โครงการภาษาไทยได้ทั้งสิ้น เช่น

- ภาษาอะไรที่คนมักใช้ตั้งชื่อเล่น
- ชื่อภาพยนตร์ต่างประเทศเมื่อแปลเป็นภาษาไทย
- เปรียบเทียบเพลงปัจจุบันกับเพลงในอดีต
- อาหารอะไรถูกใจวิจัยรุ่ม

โครงการสำรวจ อาจขยายขอบข่ายไปถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ
เช่น

- มารู้จักสามล้อไทยกันเถอะ
- วิวัฒนาการของแฟชั่นไทย

- ความเชื่อเรื่องผี

๑๘๑

ความสำคัญของการทำโครงการภาษาไทย อยู่ที่ความสามารถในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และฝึกหัดนำเสนอ ซึ่งครูอาจพิจารณาประเมินผลตามสภาพจริง โดยเน้นหัวข้อในการนำเสนอเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นหัวข้อที่แสดงให้เห็นพัฒนาการทางภาษา และความสามารถในการนำภาษาไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง เช่น การเรียบเรียงถ้อยคำ การพูดนำเสนอ ฯลฯ ซึ่งอาจต่างจากโครงการในวิชาอื่นที่เน้นผู้เรียนคิด ทดลอง พิสูจน์ หรือสร้างชิ้นงาน

ผลพลอยได้จากการเรียนโดยการสร้างโครงการ คือ

๑. ความสามารถในการวางแผน เนื่องจากนักเรียนต้องวางแผนล่วงหน้ากันอย่างรอบคอบ ก่อนลงมือปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่การสร้างนิสัยในการทำงานในอนาคต

๒. ความรับผิดชอบ เมื่อนักเรียนวางแผนการทำงานแล้ว จำเป็นต้องดำเนินงานไปตามแผนที่วางไว้ให้สำเร็จ หากเป็นงานที่ทำร่วมกับผู้อื่นก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ตกลงกัน ดังนั้น การฝึกทำโครงการจึงเป็นการฝึกความรับผิดชอบต่อไปพร้อมกัน

๓. การได้ทำงานตามความสนใจ การที่นักเรียนเป็นผู้เลือกหัวข้อโครงการเอง ทำให้ได้ทำงานตามความสนใจ จะทำให้นักเรียนทำงานด้วยความเต็มใจและมีความสุข

๔. การรวบรวมและนำเสนอ การทำโครงการทุกขั้นตอน นักเรียนต้องรวบรวมหลักฐานข้อมูล และนำมาเรียบเรียงเพื่อนำเสนอ เป็นการสร้างพื้นฐานในการทำงานอย่างมีระบบระเบียบ ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการทำงานในอนาคต

๕. การบูรณาการความรู้ ในการจัดทำโครงการ นักเรียนต้องนำความรู้ด้านอื่น ๆ มาใช้โดยอัตโนมัติ เช่น ความรู้ด้านศิลปะ ในการตกแต่ง

ชิ้นงานที่น่าสนใจ ความรู้ด้านคณิตศาสตร์ เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงสถิติ ฯลฯ
เป็นการบูรณาการตามธรรมชาติ สามารถผสมผสานความรู้ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม
มองเห็นความสัมพันธ์ของศาสตร์ทั้งหลายได้เป็นอย่างดี

แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกให้ผู้เรียนทำโครงการ คือฝึกให้นักเรียนทำงาน
ซึ่งมีลักษณะเป็นงานวิจัยเล็ก ๆ ที่ผู้เรียนต้องฝึกค้นคว้า หากคำตอบด้วยตนเอง
บางครั้งอาจต้องมีการทดลอง ตั้งสมมุติฐาน คือเดาคำตอบล่วงหน้า ฝึกการ
สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล ฝึกวิเคราะห์ข้อมูล โครงการบางอย่าง เช่น
โครงการทดลอง อาจต้องอาศัยความรู้จากทฤษฎี การทดสอบโดยมีกลุ่มทดลอง
ที่เป็นกลุ่มควบคุม การศึกษาตัวแปรต่าง ๆ

ดังนั้น โครงการจึงเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถ
ใช้ได้ในทุกสาขาวิชา การทำโครงการช่วยให้การเรียนรู้หลุดพ้นจากตำรา ในห้องเรียน
การฟัง จด และจำ แต่ขณะเดียวกัน การทำโครงการก็อาจเป็นการเพิ่มภาระงาน
ให้นักเรียนมากขึ้น หากต้องทำโครงการหลายวิชาในเวลาเดียวกัน ครูผู้สอนจึง
ควรต้องวางแผนล่วงหน้า โดยกำหนดเวลา และช่วยพิจารณาขอบเขตของ
งานที่นักเรียนจะทำให้เหมาะสม และหากเป็นไปได้ ทางเลือกอย่างหนึ่งใน
อนาคตก็คือ การพยายามบูรณาการโครงการเข้ากับหลายสาขาวิชา เพื่อให้
ผู้เรียนสามารถทำงานชิ้นเดียว แต่ได้แสดงความรู้ความสามารถในหลายวิชา
และสมควรได้คะแนนจากหลายวิชาเช่นเดียวกัน

ในการสอนโครงการ ครูผู้สอนต้องไม่ลืมว่า บทบาทของตนคือที่ปรึกษา
ดังนั้นจึงต้องพยายามให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดเอง นับตั้งแต่การเลือกหัวข้อ การกำหนด
วิธีการทดลองจนการแก้ปัญหา โดยครูคอยช่วยเหลือแนะนำเท่านั้น

สื่อการเรียนการสอน

สื่อการสอนมีความสำคัญสำหรับการเรียนการสอน เพราะสื่อการสอนเป็น
ตัวกลางที่ช่วยสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียนให้เข้าใจตรงกัน และนักเรียน
จะสามารถทำความเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น นักเรียนมีความสนใจบทเรียนมากกว่า

การสอนที่มีแต่การบรรยายอย่างเดียว สื่อการสอนจะนำความมีประสิทธิภาพ มาสู่การเรียนการสอน และนำความสำเร็จมาสู่จุดประสงค์ที่ตั้งไว้

การเลือกใช้สื่อการสอนที่ประสบผลดี ตามที่ตั้งจุดประสงค์ไว้ ดำเนินถึง สิ่งต่อไปนี้

๑) เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน และตรงกับ จุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๒) เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจ ระดับอายุ ระดับสติ ปัญญาของนักเรียน

๓) มีลักษณะชวนให้นักเรียนสนใจ และมีขนาดพอเหมาะกับ กลุ่มของนักเรียน

๔) ช่วยประหยัดเวลาในการใช้ คือ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน ได้ถูกต้อง รวดเร็ว ชัดเจน และไม่ซับซ้อน

๕) เป็นสื่อที่ทำได้ง่าย ใช้งบประมาณน้อย และสามารถนำไป ใช้ประโยชน์ ได้อย่างคุ้มค่า

๖) ช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น เกิดทักษะเพิ่มขึ้น และทำให้สนุกสนานกับการเรียน

ประเภทของสื่อที่ใช้กันโดยทั่วไป ได้แก่

๑) สื่อประเภทวัสดุ เป็นสื่อที่เก็บความรู้ในลักษณะของรูปร่าง ภาพ เสียง และตัวหนังสือ ได้แก่ รูปภาพ สมุดภาพ แผนภูมิ การ์ตูน หุ่นจำลอง ของจริง หุ่นมือ เอกสารประกอบการสอน หนังสือส่งเสริมการอ่าน แผ่นโปสเตอร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ ฯลฯ

๒) สื่อประเภทอุปกรณ์ เป็นตัวกลางในการส่งผ่านความรู้ จากสื่อประเภทวัสดุสู่ผู้เรียน ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องฉายสไลด์ ฯลฯ

๓) สื่อประเภทเทคนิควิธีการ ได้แก่ การสาธิต การจัดป้ายนิเทศ เกม เพลง ฯลฯ

ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สื่อการสอนยังต้องมีบทบาทมากขึ้น จนอาจทำหน้าที่แทนครูในบางครั้ง จากประสบการณ์การสอน ครูรัตนดาได้ค้นพบความจริงหลายประการเกี่ยวกับการใช้สื่อ เช่น

๑. บางครั้งสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวก็สามารถใช้เป็นสื่อการสอนได้เป็นอย่างดี เช่น ในการสอนเกี่ยวกับสำนวนภาษิต ให้นักเรียนอ่านข่าวอะไรก็ได้จากหนังสือพิมพ์คนละ ๑ เรื่อง แล้ววิเคราะห์ว่าพฤติกรรมของบุคคลในข่าวนั้นตรงกับสำนวนไทยว่าอะไร ใช้เพลงเป็นสื่อให้นักเรียนเรียนรู้ทั้งศิลปะการใช้ภาษาแง่คิด และความรู้ ฯลฯ ถ้าครูรู้จักเลือกหา รอบตัวมีสื่อมากมายที่ไม่จำเป็นต้องซื้อหา

๒. การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ อาจช่วยให้ได้สื่อที่หลากหลาย และ เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียนมากกว่าครู เป็นผู้ผลิตเองทั้งหมด ผลงานที่นักเรียนคนหนึ่งสร้างขึ้น สามารถใช้หมุนเวียนเป็นตัวอย่างให้คนอื่นได้ศึกษา มีหน้าซ้ำ ยังอาจสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตัว ผู้ผลิตสื่อด้วย เช่น การฝึกให้นักเรียนนำคำควบกลั้ต่าง ๆ มาแต่งเรื่อง ครูอาจรวบรวมผลงานของนักเรียนมาใช้ให้การฝึกอ่านออกเสียงได้

๓. สื่อประเภทเอกสาร เช่น หนังสืออ่านเสริมความรู้และแบบฝึกต่าง ๆ ยังเป็นสื่อที่ดี เพราะแม้จะดูดีอยู่ประสิทธิภาพ ขาดแสงสีดึงดูดใจ แต่ความเหนือกว่าประเภทอื่นตรงที่สามารถใช้ที่ไหน เมื่อไรก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย

สื่อต่าง ๆ ที่ครูรัตนดาได้ผลิตขึ้น เช่น

๑) สื่อวัสดุประเภทเอกสารและหนังสือส่งเสริมการอ่าน ได้แก่

- หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด สำนวนชวนคิด
ภาษิตสอนใจ พิมพ์เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์
อักษรภาพพัฒนา

- หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด เรื่องเก่าเล่าชาน
พิมพ์เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์ อักษราพิพัฒน์
- หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง สองศตวรรษ
รัตนโกสินทร์
- หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง แต่...ดรุณี
- หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ลำนำ คำคม
- แบบฝึกทักษะการอ่านและพิจารณาวรรณกรรม
ชุด พินิจ พิจารณ์
- แบบฝึกหัดหลักและการใช้ภาษาไทย ชั้นประถม
ศึกษาปีที่ ๓-๖ รวม ๔ เล่ม พิมพ์เผยแพร่โดย
สำนักพิมพ์อักษราพิพัฒน์ และได้รวบรวมผลงาน
ของนักเรียน เป็นแบบฝึกอ่านและส่งเสริมการอ่าน
คือ
- แบบฝึกอ่านออกเสียงควบกล้ำ ชุด รวมเรื่อง
สารพัน
- รวมบทเพลงพวงมาลัยตามใจฉัน
- รวมบทละครสร้างสรรค์จากผลงานนักเรียน
ผลงาน ประเภทเอกสารประกอบการสอน
ที่ได้จัดทำร่วม กับผู้อื่น ได้แก่
- หนังสือเรียน ชุดฝึกพัฒนาทักษะกระบวนการ
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๑๒ เล่ม
พิมพ์เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช
- หนังสือแบบฝึกเสริมความรู้หลักภาษา ระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ จำนวน ๓ เล่ม พิมพ์
เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว

- หนังสือแบบฝึกเสริมความรู้ทักษะสัมพันธ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ จำนวน ๖ เล่ม พิมพ์เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว

๒) สื่อวัสดุอื่น ๆ ได้แก่

- บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนของสุภาชิต
- บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง แต่...ดรุณี
- แดบบันทึกลงเสียง ละครสร้างคำนิยม
- วัตถุประสงค์บันทึกการแสดงผลงานของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้ประเมินตัวเอง
- สื่อหุ่นจำลอง ผลิตจากวัสดุต่าง ๆ เช่น ดินเซรามิก ปูนพลาสติก ด้าย ยางพารา ไขแก้ว ฯลฯ
- หุ่นลงกระดาษ ผลิตเองและสอนให้นักเรียนผลิตเพื่อ ใช้ประกอบการเล่าเรื่อง
- สไลด์ ผลิตเองและฝึกให้นักเรียนผลิต ประกอบการฝึกเขียนบทและอ่านบรรยาย
- แดบบันทึกลงเสียง ฝึกให้นักเรียนผลิต ในการฝึกพูดเล่าเรื่อง จัดรายการวิทยุ ฯลฯ

๓) สื่อการสอนประเภทเทคนิควิธี ได้ทำการทดลองการจัด กิจกรรมภาษาไทยในชั้นเรียน โดยดำเนินการเป็น ๓ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ การจัดกิจกรรมประเภทเพลง เกม

ระยะที่ ๒ การจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการ

ระยะที่ ๓ การจัดกิจกรรมโดยสัมพันธ์กับเหตุการณ์

ภายนอก และการใช้เทคโนโลยีประกอบการสอน

ชาย		เคยยังชีพบังเกิดผล
หญิง	เสียแรงหวังไว้ว่าสายชล	จะชุบเลี้ยงผู้คนตลอดกาล
ชาย	มีแต่พิษ	
หญิง		มีแต่ภัย
ชาย		แผ่นดินทั่วไปไร้สุขสานต์
หญิง	ยากไร้นทุกข์ทรมาน	กันดารอะไรหนอโลกนี้
ธณั	ต่อว่าเราอย่างนั้นหรือ	ใครคือผู้ทำลายบ่ปี
ดงดา	ครั้งก่อนโลกยังอยู่ดี	วันนี้บัดเพราะใคร
ธณั	เราให้เจ้ามามากนัก	ตระหนักคุณค่าบ้างไหม
ดงดา	ทำลาย ทำร้าย เรืองใจ	แล้วโยร้องรำคร่ำครวญ
ชาย	ใครนั่น เสียงนั้นคือใคร	
ธณั	(เดินออกมา)	คือแผ่นดินที่หม่นไหม้ให้ทวน
ดงดา	คือสายน้ำร่ำไรให้ทบทวน	
ธณั		ใครเล่าควรรับผิดชอบช่วยตอบที
ดงดา	เจ้าอยู่เจ้ากินเจ้าอาศัย	แล้วโยไม่เห็นคำรู้หน้าที่
ธณั	ไม่เคยอาลัยไยดี	ตอบแทนธณั ดงดา
ดงดา	ป่าไม้หมดไป	
ธณั	น้ำใสไม่มี	
ดงดา		ร้อนแล้งทุกที่
ธณั		ไม่มีสัตว์ป่า
ดงดา	ไม่มีพืชพันธุ์	
ธณั	ไร้ปวงธัญญา	
ดงดา		เจ้าคิดหรือว่า
ธณั		ชีวาขงยีน
		ฯลฯ

ในที่สุด มนุษย์ก็เริ่มได้คิด และเริ่มวิตกเดือดร้อน แม่คงคาและแม่ธรณี
จึงให้แนวทางการแก้ไขฟื้นฟูโลกว่า

ธรณี	รักษาป่าเขาลำเนาแมกไม้	ชีวิตจะได้สืบสุขดังหวัง
คงคา	รักษาแม่น้ำลำธารรินหลั่ง	เพื่อพืชพันธุ์ยังง้าขึ้นคืบคืบ
ธรณี	รักษาสัตว์ป่าอย่าคิดมุ่งล้าง	สัตว์ในไพรกว้างสร้างถิ่นไพรศรี
คงคา	รักษาสัตว์น้ำหลายหลากมากมาย	เพื่อยังชีวิตสืบเหล่าเผ่าพันธุ์
ธรณี	ใช้ทรัพยากรแผ่นดินอย่างรู้ค่า	
คงคา		รู้คุณคงคาพนาสันต์
ธรณี	ใช้แล้วสร้างขึ้นทดแทนกัน	
คงคา		จำให้มันหน้าที่เจ้าเฝ้าดูแล
ธรณี	แผ่นดินนี้หน้าที่เจ้าเฝ้ารักษา	
คงคา		แม่คงคาหวังเจ้าด้วยช่วยคิดแก้
ธรณี	เพื่อโลกอยู่สุขสันต์ไม่ผันแปร	
		จำคำแม่เฝ้าลูกไว้ตั้งใจเตือน

กิจกรรมที่จัดให้นักเรียนทำ หลังจากอ่าน หรือชมละคร ใช้การจัดกิจกรรม
แบบเน้นกระบวนการ เช่น

การใช้ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อวิเคราะห์เจตนาของผู้เขียน

๑. ให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เช่น

๑) แม่ธรณีมีคุณต่อมนุษย์อย่างไร

๒) แม่คงคามีคุณต่อมนุษย์อย่างไร

๓) แม่ธรณีเสร้างโศกเพราะอะไร

ฯลฯ

๒. วิเคราะห์ วิจารณ์

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละประมาณ ๗-๘ คน

อภิปราย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- ๑) ทรัพย์แผ่นดิน คืออะไร
- ๒) ใช้ทรัพย์แผ่นดินอย่างรู้ค่า คือใช้อย่างไร
- ๓) แผ่นดินนี้หน้าที่เจ้าแผ่นดินรักษา นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะอะไรให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทน รายงานผลการอภิปรายหน้าชั้น

๓. เชื่อมโยงความสัมพันธ์

ให้นักเรียนตอบคำถาม เช่น

๑) นักเรียนเคยอ่านเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของเมืองไทย เช่น เรื่องเด็กบ้านสวน ในหนังสือวรรณวิภังค์มาแล้ว นักเรียนคิดว่าธรรมชาติอย่างนั้น ยังคงมีอยู่ในปัจจุบันหรือไม่ เพราะอะไร

๒) นักเรียนคิดว่า ตัวนักเรียนเองสามารถช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติได้หรือไม่ โดยวิธีใด

๔. สรุป

ความคิดสำคัญที่ผู้เขียนบทละคร เรื่อง โลกมาตา เจตนาสื่อสารถึงผู้อ่านคืออะไร ให้นักเรียนเขียนสรุปความคิดสำคัญจากบทละครเรื่องนี้ให้ชัดเจน

การใช้ **ทักษะกระบวนการ** เพื่อฝึกการนำสิ่งที่อ่านไปใช้ประโยชน์

๑. สังเกต สร้างความตระหนัก

ให้นักเรียนอ่านเรื่อง โลกมาตา อย่าพินิจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

๒. วิเคราะห์ วิจาร์ณ ทำความเข้าใจ

- ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๗-๘ คน
- อภิปราย แสดงความคิดเห็น ช่วยกันยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนว่า
  - ๑) ดินและน้ำมีคุณสมบัติอย่างไร
  - ๒) ดินและน้ำ ถูกทำลายลงไปด้วยวิธีการอย่างไรบ้าง
- แต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนสรุปผลการอภิปรายหน้าชั้น

๓. สร้างทางเลือกที่หลากหลาย

ให้นักเรียนช่วยกันเสนอความคิดว่า นักเรียนสามารถช่วยกันอนุรักษ์ดิน และน้ำไว้ได้อย่างไรบ้าง ให้เขียนเป็นข้อ ๆ

๔. ประเมิน และเลือกทางเลือก

ให้นักเรียนช่วยกันประเมิน และตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติ เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้จริง เพียง ๑ วิธี

๕. วางแผนปฏิบัติ

ให้นักเรียนช่วยกันวางแผนปฏิบัติตามวิธีการที่เลือกภายในระยะเวลา ๑ เดือน นักเรียนจะดำเนินการอย่างไร เมื่อใด ใครเป็นผู้รับผิดชอบ

๖. ลงมือปฏิบัติ

ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ โดยอาจใช้เวลาว่างนอกเวลาเรียน และให้บันทึกผลการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินงานตามแผน

๗. ประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน

ให้นักเรียนประชุมเพื่อประเมินผลงาน หลังจากเริ่มดำเนินงานประมาณ ๒ สัปดาห์ เพื่อพิจารณา หาวิธีแก้ไขปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ

๘. ให้นักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามข้อเสนอแนะ และ
ปฏิบัติงานตามโครงการให้เสร็จตามกำหนดเวลา

๙. ประเมินผลรวม

ให้นักเรียนช่วยกันประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ
ทั้งหมด นักเรียนทำได้สำเร็จตามจุดประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด ผลจาก
การดำเนินงาน ทำให้ได้รับสิ่งดี ๆ อะไรบ้าง

สุภาษิตสอนหญิงยุคใหม่ เรื่อง แต่...คุณดี

ในสมัยก่อน วรรณกรรมคำสอนประเภทสุภาษิต มีบทบาทช่วยอบรม
กล่อมเกล่าผู้คนในสังคม เช่น สุภาษิตพระร่วง สุภาษิตสอนหญิง ฯลฯ แต่ใน
ปัจจุบัน สุภาษิตเหล่านั้นอาจล้าสมัย ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ครูจึงคิด
แต่งสุภาษิตสอนหญิงยุคใหม่ เนื่องจากนักเรียนโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
เป็นหญิงล้วน สุภาษิตเล่มนี้ เขียนเป็นบทร้อยกรอง จัดทำเป็นหนังสืออ่านเสริม
ความรู้เล่มเล็ก มีภาพประกอบ เนื้อเรื่องที่สอดแทรกไว้ ล้วนนำมาจากเรื่องราว
ที่เป็นปัญหาสังคมปัจจุบัน เช่น เรื่องเกี่ยวกับกิริยามารยาท การคบเพื่อน
ยาเสพติด บทบาทของเยาวชนไทย ฯลฯ

ตัวอย่าง

คำนิยมสังคมไทยในวันนี้	หลายอย่างมีแปลกใหม่ น่าใจหาย
แข่งฟุ้งเฟ้อเห่ออวดประกวดกาย	อยากสบายรวยร่ำไม่ทำงาน
พ่อแม่ทำให้ใช้ไม่เคยคิด	ใช้ชีวิตเป็นสุขสนุกसान
เหมือนสะละอไปในห้องธาร	ไร้แก่นสารไร้ความคิดไร้ทิศทาง
อารยธรรมหลากหลายคล้ายเสริมส่ง	ให้ไหลหลวมัวเมาเอาแบบอย่าง
ความทรูทรากรอบคลุมเหมือนหลุมพราง	หากก้าวย่างผิดพลาดอนาถใจ
เด็กวัยรุ่นยุคใหม่ทั้งชายหญิง	เที่ยวชั่งชั่งฉกทรัพย์เขาจับได้
เพียงเพราะอยากโอ้อั่งอย่างใครใคร	อยากคว่ำไขว้มีเหมือนเพื่อนเขามี

เด็กผู้หญิงมากมายขายเรือนร่าง
ไม่คำนึงถึงตัวว่าชั่วดี
ทั้งกินเหล้าเมายาสารพัด
โยนความผิดคิดโทษโกรธเพื่อนพ้อง
โทษความจนโทษสังคมโทษลมแล้ง
แท้ที่จริงตนเขลาคิดเมาวิ
๑๑๑

เหมือนสิ้นทางไร้ค่านำบัดสี
เรื่องโลกก็กลับเห็นว่าเล่นลอง
ครั้นเดือดชด้อยยับกลับขุ่นข้อง
โทษพี่น้องพ่อแม่เห็นแก่ตัว
ว่ากลั่นแกล้งผลักใส่ให้ทำชั่ว
เพราะใจตัวใฝ่ฝักไม่รักดี

ในตอนท้ายของสุภาวิต ได้ฝากแง่คิดแก่เยาวชนไว้ว่า

เพราะเธอคือความหวังวันข้างหน้า จงหาญกล้าทำสิ่งดีที่เหมาะสม
เพราะเธอคือความหวังแห่งสังคม หวังชื่นชมหวังเธอพาก้าวหน้าไกล
เพราะเธอคือคนรุ่นใหม่ในวันนี้ หวังเธอมีอนาคตงามสดใส
เพราะประเทศฐานถิ่นแผ่นดินไทย ฝากทุกสิ่งมอบไว้ในมือเธอ

จากการทดลองใช้สื่อสอนภาษาสร้างคำนิยาม นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความ
ความสนใจ และพอใจในการทำกิจกรรม จากการนำเสนอความคิด และผลงาน
ที่ปฏิบัติกิจกรรม ต่าง ๆ แสดงว่านักเรียนค่อนข้างยอมรับในแนวทางคำนิยาม
ที่สอดแทรกในสื่อต่าง ๆ แม้จะยังไม่สามารถรับรองได้ว่านักเรียนจะมีการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามแนวทางที่คาดหวังได้ทั้งหมด แต่ การปรับเปลี่ยน
ความคิด ย่อมนำไปสู่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมในที่สุด ที่สำคัญ สื่อชุดนี้
เป็นบทเรียนที่เขียนขึ้นจากปัญหาที่ไ้พบ เป็นการสอนให้นักเรียนเรียนรู้จาก
สภาพความเป็นจริง และเป็นการฝึกให้นักเรียน บูรณาการการเรียนรู้ภาษาไทย
กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน คือ

๑. บุคลิกภาพของครู

การสอนโดยการฝึกให้นักเรียนทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

ด้วยตนเอง มีลักษณะต่างจากการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ ครูต้องลดบทบาทจากผู้บอก ผู้นำ มาเป็นผู้ชี้แนะ และเป็นที่ปรึกษาในการทำงานของนักเรียน ดังนั้น ครูจึงควรปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองให้เหมาะสมกับการทำหน้าที่ดังกล่าว คือ

๑) ต้องมีความอดทน ใจเย็น เพราะการดำเนินการสอน โดยให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น อาจมีการชักช้า เสียเวลานักเรียนอาจก่อให้เกิดเสียงดัง ไม่เรียบร้อย ไม่เป็นระเบียบ ฯลฯ ครูควรมีความอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้เห็นว่านักเรียนเสียงดัง หรือก่อความวุ่นวาย มากเกินไปจึงค่อยตักเตือน และต้องเตือนในลักษณะที่ไม่ใช่การดูว่าซึ่งจะให้นักเรียนหมดความรู้สึกสนุก หรือหมดความกระตือรือร้นในการทำงาน

๒) ต้องใจกว้าง ยอมรับการกระทำ คำพูด และพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนได้บ้าง เช่น ในการเปิดโอกาสให้นักเรียนพูดอภิปราย แสดงความคิดเห็น ฯลฯ แม้นักเรียนจะแสดงความคิดหรือใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมบ้าง ครูก็ควรต้องยอมเปิดโอกาสให้นักเรียนพูด หรือทำให้จบช่วงหนึ่งก่อน แล้วจึงค่อยแทรกการตักเตือน อบรม ซึ่งอาจทำได้ในชั้นสรุป หรือประเมินผล ไม่ควรขัดจังหวะ ห้ามปรามทันที ซึ่งจะทำให้ความคิดหรือกิจกรรมของนักเรียน สะดุดลงกลางคัน

๓) เอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด รับฟังความคิด ปัญหา พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพื่อให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยความมั่นใจ สังเกตพฤติกรรมการทำงานและการตัดสินใจของนักเรียนตลอดเวลา เพื่อแก้ไข เช่น นักเรียนคนใดไม่สามารถเข้ากลุ่มทำงานกับเพื่อนคนอื่นหรือเอาเปรียบ มีพฤติกรรม ก้าวร้าว ฯลฯ ควรต้องหาวิธีแก้ไขเป็นรายกรณี แต่มีใช้ด้วยการบังคับ ลงโทษ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกลังใจหรือต่อต้าน

๔) รอบคอบ การให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ บางครั้งอาจเกิดอันตราย ครูต้องมีความรอบคอบ เช่น ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักเรียนตั้งแต่เริ่มต้น คอยดูแลและมีระวังป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น ตรวจสอบสายไฟว่าอยู่ในที่เหมาะสมหรือไม่ มีอุปกรณ์อะไรที่นักเรียนอาจพลังแผลอาจอยู่ในที่หมิ่นเหม่ต่ออันตราย ตักเตือนนักเรียนให้หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องมือที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุ เช่น ขงแหลม ขงมีคม ไฟ น้ำมัน ฯลฯ โดยไม่จำเป็น

๕) เป็นกันเอง การส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรให้นักเรียนรู้สึกมั่นใจ มีความสุขในการทำงาน บุคลิกภาพของครูมีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดความสุขสบายใจ ถ้าครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออก ยอมรับ และให้อภัยในข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น นักเรียนจะเกิดความมั่นใจและกล้าแสดงออกมากขึ้น

๖) เป็นผู้นำ ครูที่จะสอนให้นักเรียนกล้าแสดงออก ต้องมีความมั่นใจ สามารถแสดงออก และมีความเป็นผู้นำ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความศรัทธา และอยากทำตาม เช่น การสอนพูด อ่านตีบท หรืออ่านทำนองเสนาะ ครูควรต้องฝึกหัดตนเองให้มีทักษะพื้นฐานพอที่จะเป็นตัวอย่าง หรือแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนได้ ถึงแม้จะมีสื่อการสอน เช่น แลบบันทักเสียง เป็นตัวอย่างอยู่แล้วก็ตาม เพราะการที่ครูทำไม่ได้ จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าสิ่งนั้น เป็นเรื่องยากเกินกำลัง และไม่มีแรงบันดาลใจที่จะฝึกหัด

๗) พยายามพัฒนาตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ รอบตัว เช่น พัฒนาความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ เพราะครูต้องเป็นผู้นำทางความคิด แม้การสอนด้วยการใช้กิจกรรมจะเป็นการลดบทบาทครู แต่ในความจริง นักเรียนก็มักจะยังมองดูครูเป็นตัวอย่าง ดังนั้น

ครูจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อการเรียนภาษาไทย ถ้าไม่อยากจะให้นักเรียนมองว่าวิชาภาษาไทยเป็นเรื่องล้าสมัย ครูก็ต้องทำตามสมัยให้ทัน

๘) ครูควรมีความรู้รอบตัว ความรู้บางอย่าง ดูคล้ายจะไม่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทย แต่ถ้าครูมีความรู้ จะสามารถมองเห็นประโยชน์ และสามารถถ่ายทอดมาใช้ในการเรียนการสอนได้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับงานประดิษฐ์ งานวาดเขียน งานปั้น งานไฟฟ้า ฯลฯ อาจนำมาเป็นประโยชน์ในการทำสื่อการสอน และในการจัดการเรียนการสอน ได้ทั้งสิ้น

๙) พยายามลดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียนลง สังเกตรับรู้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ คิด พูด หรือสนใจสิ่งใด เพื่อจะได้นำสิ่งนั้นมาใช้ เชื่อมโยงในการจัดการเรียนการสอน การที่ครูกับนักเรียน คิด พูด และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ตรงกัน ช่วยให้ครูสามารถชี้นำความคิดและการกระทำ ของนักเรียนได้ง่ายขึ้น

๒. พัฒนาการวัดผล ประเมินผล

การสอนโดยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการพัฒนาวิธีวัดและประเมินผลควบคู่ไปด้วย ดังนี้

๑) มุ่งเน้นการวัดและประเมินผลพัฒนาการของ นักเรียนแต่ละคน กล่าวคือ ครูต้องสังเกตความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนแต่ละคน โดยอาศัยแบบสังเกตพฤติกรรม และเกณฑ์การวัดและประเมินผลในด้านต่าง ๆ แทนการวัดด้วยแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัดอย่างเดียว ซึ่งจะไม่สามารถตัดสินพัฒนาการของนักเรียนได้ครอบคลุมทุกด้าน

๒) ไม่ควรเปรียบเทียบพัฒนาการของนักเรียน แต่ละคน เพราะพื้นฐานเดิมของนักเรียนแต่ละคนไม่เหมือนกัน การที่ครูเปรียบเทียบ

เด็กเก่งกับเด็กอ่อน จะทำให้เด็กอ่อนเกิดความรู้สึกท้อถอย การยกตัวอย่างนักเรียนหรือผลงานของนักเรียน ควรเป็นการยกตัวอย่างที่มีทั้งข้อดีและข้อบกพร่อง และวิจารณ์ในลักษณะสร้างสรรค์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุง ไม่ใช่การติหรือชมเพียงอย่างเดียว

๓. การสร้างนิสัย และเจตคติที่ดี

การแทรกความรู้ ความคิด การสร้างนิสัย และเจตคติที่ดีในระหว่างการทำกิจกรรมเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ง่าย และทุกขั้นตอนของการทำงาน ดังนั้น ครูควรพยายามสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนไปพร้อมกับการทำงาน เช่น

๑) สร้างนิสัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง ยอมรับความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่ตั้งตนเอาแต่ความคิดของตน

๒) ปลูกฝังความมีมารยาท มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อช่วยเหลือ ไม่เอาเปรียบ โดยอาจมีการให้คะแนนการให้ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น ตั้งใจทำงาน หรืออาจมีรางวัลสำหรับกลุ่ม หรือบุคคลที่มีพฤติกรรมในการทำงานดี สมำเสมอ

๓) แทรกความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เช่น เชื่อมโยงเรื่องที่เรียนกับเหตุการณ์ในสังคม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในชีวิตจริง เพื่อให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ กับการนำไปใช้ในชีวิตจริง

สิ่งที่ควรคำนึงถึงอยู่เสมอก็คือ การวัดผลเป็นการวัดทั้งการเรียนของนักเรียนและการสอนของครู การที่ครูสอนแล้วนักเรียนไม่รู้อะไรเลย ไม่ใช่เป็นเครื่องฟ้องว่า นักเรียนเรียนไม่รู้เรื่องฝ่ายเดียว แต่เป็นเพราะครูสอนไม่รู้เรื่องด้วย

โดยทั่วไป การวัดและประเมินผลการเรียนรู้การสอน มีจุดประสงค์

คือ

➤ เพื่อทดสอบพื้นฐานความรู้ของนักเรียนที่จะสอน ว่ามีความรู้เดิมมากน้อยเพียงใด เป็นการสอบก่อนสอน เมื่อทราบความรู้พื้นฐานของนักเรียนแล้วจะได้จัดเนื้อหาตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับผู้เรียน จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

➤ เพื่อให้ทราบว่าวิธีการสอนสอนที่ใช้มีประสิทธิภาพหรือไม่ มากน้อยเพียงใด จะได้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

➤ เพื่อให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งยังช่วยให้ทราบผลการเรียนของตนเองว่ามีความก้าวหน้าหรือจุดบกพร่องอะไร เพื่อจะได้ปรับปรุงวิธีการเรียนของตนให้ได้ผลกว่าเดิม

➤ เพื่อช่วยให้ครูได้พิจารณานักเรียนแต่ละคนว่ามีข้อบกพร่องทางการเรียนในด้านใดบ้าง เพื่อจะได้ช่วยแก้ไขและจัดสอนซ่อมเสริมได้

ดังนั้น การวัดและประเมินผลที่ควรดำเนินการ คือ

๑) ประเมินผลก่อนเรียนเพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของนักเรียน

๒) วัดและประเมินผลระหว่างภาคเรียนเพื่อศึกษาหาผลการเรียน เพื่อจัดการสอนซ่อมเสริม และเพื่อนำคะแนนจากการวัดผลและประเมินผล ไปรวมกับการวัดผลปลายภาคเรียน โดยวัดให้ครอบคลุมจุดประสงค์ที่สำคัญตามที่กำหนด

แนวทางการวัดผลที่ใช้ คือ

๑) ก่อนสอน จะบอกให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของรายวิชา วิธีการประเมินผล เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียน และเกณฑ์ขั้นต่ำของการผ่านรายวิชานั้น เพื่อให้นักเรียนจะได้เตรียมตัวเกี่ยวกับการเรียน และการสอบได้ถูกต้อง

๒) การวัดผล ประเมินผลภาษาไทย จะวัดให้ครอบคลุม พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนทุกด้าน ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทางภาษา และเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาไทย ตลอดจน กระบวนการต่าง ๆ

๓) ใช้วิธีวัดผลหลาย ๆ แบบ เช่น สังเกต อธิบาย ย่อเรื่อง เขียนวิจารณ์ แสดงละคร แบบฝึกหัด ทดสอบ ฯลฯ

๔) กระทำเป็นประจำสม่ำเสมอ และบันทึกผลการประเมินผล ของนักเรียนแต่ละคนไว้ เพื่อให้ครูและตัวของนักเรียนเองได้เห็นพัฒนาการ ของนักเรียน ทั้งยังสามารถแจ้งให้ผู้ปกครองทราบด้วย สำหรับตัวครูผู้สอน ก็ยังสามารถนำผลการประเมินไปเป็นเครื่องชี้แนะในการกำหนดกิจกรรม การเรียนการสอนภาษาไทยใน โอกาสต่อไปด้วย

๕) การวัดผลที่ดีจะต้องมีความเที่ยงตรงสูง คือสามารถวัดสิ่ง ที่ต้องการจะวัดได้ เช่น ถ้าต้องการทราบว่านักเรียนเขียนบทร้อยกรองได้หรือไม่ จะวัดโดยให้นักเรียนบอกหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นการวัดความรู้ ความเข้าใจ และให้ นักเรียนเขียนบทร้อยกรอง เพื่อวัดความสามารถตามจุดประสงค์

๖) เครื่องมือที่ใช้เป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้ หรือมีความเชื่อมั่นสูง สามารถให้คะแนนได้คงที่ จะวัดกี่ครั้ง วัดเมื่อไร ใครวัด ก็จะได้ผลสัมฤทธิ์ที่แน่นอน

๗) เป็นเครื่องมือที่สะดวกในการใช้ สะดวกในการให้คะแนน

สิ่งที่ได้พัฒนาขึ้นเกี่ยวกับการวัดผล คือ

๑. ประเมินตามสภาพจริง โดยประเมินทั้งกระบวนการ และ ประเมินผลงาน

๒. ให้นักเรียนได้ประเมินตนเอง และผลัดกันประเมินกับเพื่อน ฝึกหัดสะท้อนความคิดเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงงานชิ้นต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

๓. ใช้การประเมินความรู้คู่คุณธรรม โดยกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับ

คุณธรรมไว้ทุกครั้ง และบอกให้นักเรียนรับทราบเป็นข้อตกลงร่วมกัน เช่น คະແນ
ความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ความร่วมมือ ฯลฯ

ข้อคิดเกี่ยวกับการวัดผล คือครูต้องตระหนักว่าการวัดผลเป็นการวัด
เพื่อให้รู้ผลการจัดการเรียนการสอน รู้ว่าครูสอนได้ผลแค่ไหน และนักเรียน
เรียนได้มากน้อยเพียงใด สิ่งหนึ่งที่ครูควรคำนึงให้นักเรียนเสมอ คือ โอกาส
ให้นักเรียนแก้ตัวเพื่อผลการเรียนที่ดีขึ้น เช่น ให้เลือกคำถามใหม่ ถ้าตอบคำถาม
แรกไม่ได้ ให้ทำงานเพิ่มเพื่อเพิ่มคะแนน มีโอกาสเลือกเรื่องสำหรับทำงาน และเลือก
หัวข้อที่จะทดสอบ ฯลฯ ทั้งนี้เป็นการวัดเพื่อให้ทราบขีดความสามารถสูงสุด
ของผู้เรียนจริง ๆ

การจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

โดยเหตุที่โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย มีขีดจำกัดในเรื่องสภาพแวดล้อม
ครูจึงให้ความสำคัญในการจัดบรรยากาศการเรียนในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้
มากกว่าการจัดบรรยากาศภายนอก

การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่

๑. การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ที่ทำให้เป็นบรรยากาศแห่ง
ความเป็นมิตร เป็นประชาธิปไตย การส่งเสริมให้กำลังใจ การเปิดโอกาสให้
ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด การลงมือทำ และความภาคภูมิใจในความสำเร็จ

๒. จัดหาเอกสารเสริมความรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า
เพิ่มเติม

๓. จัดห้องเรียนให้มีลักษณะง่ายต่อการปรับเปลี่ยน เพื่อให้
สอดคล้องกับการเรียนแต่ละเรื่อง เช่น สามารถเคลื่อนย้ายโต๊ะเรียนเพื่อให้มีที่ว่าง
สำหรับกิจกรรมการแสดง จัดโต๊ะเป็นกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือ ฯลฯ

๔. ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อม เช่น จัด
นิทรรศการให้เหมาะสมในแต่ละโอกาส จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน
เพื่อเรียนรู้ร่วมกัน

๑

ภารกิจของครูต้นแบบ

๑

เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน

เมื่อได้รับทราบภารกิจในการสร้างเครือข่าย ครูรัตนาได้จัดทำโครงการเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน และส่งจดหมายรับสมัครไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในกลุ่มเดียวกัน โดยในขั้นแรกคาดว่าจะรับสมัครเฉพาะครูผู้สอนภาษาไทย แต่เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีความประสงค์จะให้ครูในโรงเรียนได้เข้าเป็นเครือข่ายด้วย จึงต้องรับเครือข่ายทั้งหมดรวม ๕๐ คน ซึ่งมีทั้งครูในโรงเรียนและต่างโรงเรียน และเป็นครูที่สอนหลากหลายวิชา

การสร้างความสัมพันธ์และปลูกฝังศรัทธา โดยการ

๑) ปฐมนิเทศ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของครูต้นแบบ ชี้แจงจุดประสงค์ในการสร้างเครือข่าย โดยชี้ให้เห็นผลประโยชน์ที่ครูเครือข่ายจะได้รับ เป็นการจูงใจให้ทุกคนเกิดความศรัทธา และยินดีเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนางานของตนเองให้มีคุณภาพมากขึ้น

๒) จัดนิทรรศการแสดงผลงานของตนเอง เพื่อให้ครูเครือข่ายมองเห็นแนวทาง สร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างศรัทธาให้แก่ครูเครือข่าย

๓) เผยแพร่ผลงานเพื่อเป็นตัวอย่าง สำหรับให้ครูเครือข่ายนำไปศึกษา และประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

๔) นัดพบครูเครือข่ายเป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ระหว่างครูต้นแบบและครูเครือข่าย และระหว่างครูเครือข่ายด้วยกัน

ในการดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจในรูปแบบวิธีการสอนให้แก่ครูเครือข่าย เช่น

๑. ให้ความรู้ โดยการบรรยาย และให้ศึกษาตัวอย่าง

๒. จัดทำเอกสารเผยแพร่ เช่น แนวทางการจัดการเรียนการสอน แบบเน้นกระบวนการ ตัวอย่างแผนการสอน ตัวอย่างแบบฝึกทักษะ ตัวอย่างแบบสังเกตและประเมินผลการสอน ตัวอย่างแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ

๓. ฝึกปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างทักษะการสอน เช่น ฝึกเขียนแผนการสอนแบบเน้นกระบวนการ ฝึกสร้างสื่อการสอน เช่น เอกสารประกอบการสอน ใบงาน แบบสังเกตและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ฯลฯ

เนื่องจากครูเครือข่าย มีจำนวนค่อนข้างมาก และสอนรายวิชาที่หลากหลาย ดังนั้น เพื่อให้สามารถดำเนินการนิเทศครูเครือข่ายได้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ จึงได้นำแนวทางการนิเทศแบบร่วมพัฒนามาประยุกต์ใช้

เทคนิคการนิเทศแบบร่วมพัฒนา มีลักษณะที่สำคัญคือ

๑) เป็นกระบวนการนิเทศที่พัฒนามาจากการผสมผสานกัน ระหว่าง การนิเทศจากบุคลากรภายนอก และการนิเทศภายในโรงเรียน โดยมีจุดประสงค์เดียวกันคือการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่เป็นระบบ และมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน

๒) ในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางการนิเทศแบบร่วมพัฒนา จะมีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวครู ซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อนครูที่สนิทสนมไว้วางใจกันและพร้อมที่จะร่วมมือกันในการพัฒนาทักษะวิชาชีพ มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้สัญญา ครูที่มีความสนใจต้องการมีส่วนร่วมแต่ยังขาดความพร้อม สามารถมีส่วนร่วมได้ในบทบาทของเพื่อนร่วมอุดมการณ์ และมีเครือข่ายที่เป็นบุคลากรภายนอก ได้แก่ ครูต้นแบบ เป็นผู้นิเทศหรือที่ปรึกษา

๓) เป็นรูปแบบการนิเทศที่ให้ความสำคัญทั้งกระบวนการนิเทศ ทั่วไป และกระบวนการนิเทศการสอน โดยทั้งสองกระบวนการจะเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน และส่งผลให้คุณภาพการจัดการเรียนการสอนดีขึ้น และสำหรับการนิเทศการสอน ในรูปแบบของการนิเทศแบบร่วมพัฒนานี้

ได้พัฒนามาจากแนวคิดในการนิเทศการสอนแบบคลินิก และการนิเทศเชิง
เน้นวัตถุประสงค์

๔) เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาวิชาชีพของครูที่มีความ
รับผิดชอบต่อวิชาชีพสูง และมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาความเจริญงอกงาม
ทางวิชาชีพ โดยกำหนดเป็นโครงการนิเทศ มีระยะเวลาในการดำเนินงาน สามารถ
ติดตามผลการปฏิบัติงานได้ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน และผู้นิเทศจะต้องรับรู้
มีส่วนร่วม ในการติดตามผล ให้ความสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

๕) เน้นหลักประชาธิปไตยในการนิเทศ โดยครูจะมีเสรีภาพ
ในการนิเทศ เลือกผู้นิเทศ เลือกคู่สัญญา เลือกเวลาในการปฏิบัติการณ์เทศ
เลือกบทเรียนที่จะสอน เลือกเครื่องมือสังเกตการสอน ฯลฯ เช่น
ในการนิเทศการสอน ครูสามารถเลือกวิธีการนิเทศตนเอง คือสังเกต
พฤติกรรมการสอนของตนเอง แทนที่จะให้ผู้นิเทศหรือคู่สัญญา เข้าไป
สังเกตการสอน หรือถ้าหากครูยินยอมพร้อมใจ ต้องการให้ผู้นิเทศ
หรือคู่สัญญาเข้าไปสังเกตการสอน ครูก็สามารถเลือก หรือรับรู้ทำความเข้าใจ
กับเครื่องมือสังเกตการสอน จนเป็นที่พอใจ และไม่มีควมวิตกกังวล
ต่อผลของการใช้เครื่องมือสังเกตการสอนนั้นๆ

๖) การสังเกตการสอนในกระบวนการนิเทศแบบร่วมพัฒนา
ผู้นิเทศจะต้องไม่สร้างภาพพจน์ในการวัดผลหรือประเมินการสอน แต่จะเป็นการ
บันทึกและอธิบายภาพที่เกิดขึ้นในห้องเรียนว่าผู้สอนมีพฤติกรรมอย่างไร ผู้เรียนมี
พฤติกรรมอย่างไร มากน้อยเท่าใด ไม่ใช่ดีหรือไม่ดีอย่างไร เพราะไม่ต้องการ
ให้ครูเกิดความรู้สึกหวั่นกลัวการประเมินและวิตกกังวลต่อปฏิสัมพันธ์ทางการนิเทศ

๗) การสังเกตการสอนในกระบวนการนิเทศแบบร่วมพัฒนา
จะเน้นที่การสังเกตตนเองเชิงเน้นวัตถุประสงค์เป็นหลัก โดยมีเครื่องมือ
สังเกตการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการนิเทศ ซึ่งขึ้น
อยู่กับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่วนการ

สังเกตการสอนโดยคณาจารย์หรือผู้นิเทศอื่น จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเป็นความต้องการของครูเท่านั้น

๘) การวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู จะต้องขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอน ไม่ใช่จากความคิดเห็นส่วนตัว คำนิยมหรือประสบการณ์ของผู้นิเทศเอง

๙) การให้ข้อมูลป้อนกลับหลังจากการสังเกตการสอน และการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน ผู้นิเทศจะใช้เทคนิคการนิเทศทางอ้อม เพื่อพัฒนาให้ครูสามารถวางแผนการสอนได้เอง วิเคราะห์การสอนของตนเองได้ ประเมินผลการสอนของตนเองได้ และสามารถนิเทศตนเองได้ในที่สุด

๑๐) การปฏิบัติการณ์นิเทศ ยึดหลักการณ์นิเทศแบบมีส่วนร่วม คือ ทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะทำงานร่วมกันทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การหาความต้องการจำเป็นในการนิเทศ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศด้วยความเสมอภาคกัน ยอมรับ ยกย่อง ให้เกียรติ ซ้ำกันและกัน ในฐานะผู้ร่วมวิชาชีพ

๑๑) ในกระบวนการนิเทศแบบร่วมพัฒนา ได้ให้ความสำคัญต่อการเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติการในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้ครูเกิดความภาคภูมิใจและเกิดความสุขในวิชาชีพ มีพลังที่จะแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงาน และมีความพึงพอใจที่จะนำข้อนิเทศไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง

๑๒) การนิเทศแบบร่วมพัฒนาเป็นการนิเทศที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักสำคัญในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน เป็นการทำงานอย่างเป็นระบบ แต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม

๑๓) เป็นการนิเทศที่ยึดหลักการเชิงมานุษยนิยม เป็นการทำงานร่วมกันด้วยความจริงใจ เชื่อมั่น เข้าใจซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือร่วมมือและสนับสนุนต่อกันในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

๑๔) ผู้นิเทศและครูมีโอกาสวิเคราะห์พฤติกรรมการนิเทศและ
ปฏิสัมพันธ์ทางการนิเทศร่วมกัน เพื่อจะได้แก้ไขข้อบกพร่อง และช่วยกันวางแผน
ในการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ทางการนิเทศให้เกิดประสิทธิภาพและสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

๑๕) มีรูปแบบในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายแนวร่วมในการ
ขยายผลตามลำดับขั้นของการมีส่วนร่วม เป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ดำเนินงาน
และผู้ที่มีความสนใจจะอาสาเข้าร่วมดำเนินงาน ใช้เทคนิควิธีการขยายผลโดยการ
“ขายตรง” และ “การมีส่วนร่วม” โดยค่อยๆ ขายความคิดและเชิญชวนให้เข้ามา
มีส่วนร่วมทีละน้อย ในฐานะ “เพื่อนร่วมอุดมการณ์” จนกว่าจะเกิดความพร้อม
ที่จะอาสาเข้าร่วมดำเนินการด้วยอย่างเต็มตัว

กระบวนการนิเทศการสอนแบบร่วมพัฒนา

คือ กระบวนการนิเทศการสอนในชั้นเรียนอย่างมีระบบครบวงจร โดยเน้น
การสังเกตการสอนอย่างมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำข้อมูลมาแก้ปัญหาและพัฒนา
การเรียนการสอน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นที่ ๑ การวางแผนการดำเนินงาน

เป็นขั้นตอนที่ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกฝ่ายจะประชุม
หารือกัน ถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นปัญหาสำคัญควรแก้ไขก่อน
และหรือนโยบายในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยจะระดม
สมองหาความต้องการจำเป็นในเรื่องที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งร่วมกันวางแผน
และกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานนิเทศ ซึ่งอาจจะดำเนินการในลักษณะของงาน
หรือโครงการนิเทศเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอน

ขั้นที่ ๒ การเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงาน

เป็นขั้นตอนของการทำความเข้าใจกระบวนการนิเทศทั้งระบบ
และวิธีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของการนิเทศ เพื่อให้ผู้ดำเนินงานมีความรู้
ความเข้าใจ มีทักษะ และมีเทคนิคในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนนั้นนอกจากจะเป็นการช่วยให้ผู้ดำเนินงานสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงานให้แก่ผู้ดำเนินงานอีกด้วย

ขั้นที่ ๓ การปฏิบัติงานตามแผน

เมื่อผู้ดำเนินงานได้ผ่านขั้นตอนการวางแผนและขั้นตอนการเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงานไปแล้ว การปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ในแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ทั้งในส่วนของผู้ให้การนิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศก็จะดำเนินไปตามปฏิทินปฏิบัติงานที่ได้ตกลงร่วมกัน และกำหนดไว้ในแผน โดยจะได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากผู้นิเทศภายนอก เช่น ครูต้นแบบ ครูผู้ร่วมนิเทศ ฯลฯ

ขั้นที่ ๔ การประเมินผลการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการปฏิบัติงานหรือโครงการนิเทศ ควรดำเนินการประเมินทั้งระบบ เพื่อให้ทราบประสิทธิภาพของโครงการ จึงควรประเมินสิ่งต่าง ๆ ตามลำดับของความสำคัญ ดังนี้

๑) ผลผลิตที่ได้จากการนิเทศ

การประเมินผลผลิตที่ได้จากการนิเทศนี้ จะเป็นการบ่งบอกให้ทราบว่า โครงการนิเทศได้บรรลุเป้าหมายเพียงใด ผลที่ได้จากการนิเทศคือ

➤ สัมฤทธิผลทางการเรียนของผู้เรียน ถึงแม้ว่าเป้าหมายสูงสุด ของการนิเทศการศึกษาคือสัมฤทธิผลทางการเรียนของผู้เรียน แต่เนื่องจากว่าการที่จะวัดเพื่อรู้ว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหรือไม่นั้น จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลายาวนาน และไม่ได้ขึ้นอยู่กับการนิเทศเพียงอย่างเดียว แต่จะขึ้นอยู่กับสภาพปัจจัยทางการบริหารและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อีกมาก ดังนั้น ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการนิเทศ จึงไม่ควรยึดมั่นกับสัมฤทธิผลทางการเรียนของผู้เรียนโดยตรง

➤ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศตามเป้าหมายของการนิเทศนั้น นอกจากจะมุ่งหวังคุณภาพของผู้เรียนแล้ว การนิเทศได้มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศ ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น

๒) กระบวนการดำเนินงาน

การประเมินกระบวนการทำงาน ข้อมูลที่เป็นส่วนของกระบวนการทำงานที่ควรประเมิน ได้แก่ ความเหมาะสมของขั้นตอนในการทำงาน ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศและบรรยากาศในการทำงาน เป็นต้น

๓) ปัจจัยป้อนเข้า

ปัจจัยป้อนเข้าที่ควรประเมินเพื่อประกอบการ พิจารณาคุณภาพหรือประสิทธิภาพของโครงการนิเทศการศึกษา ได้แก่ การลงทุนในด้านทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการนิเทศ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ งบประมาณการเงิน รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นที่ ๕ การเผยแพร่ขยายผล

เมื่อทราบผลการปฏิบัติการนิเทศจากขั้นตอนของการประเมินโครงการแล้ว หากได้ผลดีเป็นที่พึงพอใจ ก็จะเผยแพร่ขยายผลการปฏิบัติงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว เอกสาร วารสาร จุลสาร วิทยุทัศน์ บทความ บทสัมภาษณ์ การสัมมนาเสนอผลงาน การจัดนิทรรศการ การจัดพิธีมอบเกียรติบัตรแก่ผู้ปฏิบัติงาน ฯลฯ

จากการสังเกตและติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ ได้พบว่าครูที่สมัครเข้ามาเป็นเครือข่ายมีความแตกต่างกันมากในหลายด้าน เช่น เป็นครูที่สอนรายวิชาต่างกัน ประสบการณ์การสอนมากน้อยต่างกัน และมีความพร้อมในการพัฒนางานต่างกัน ดังนั้นความสนใจและความร่วมมือจึงแตกต่างกัน ซึ่งอาจสรุปผลได้เป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ ได้แก่ประเภทที่มีทั้งประสบการณ์ ความสนใจ ความพร้อม และมีเวลาว่างพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งได้ สามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการเข้าอบรมไปประยุกต์ใช้ และทดลองใช้จนปรากฏผลดี ทั้งแก่ตนเองและแก่นักเรียนที่สอน

ระดับที่ ๒ ได้แก่ประเภทที่มีประสบการณ์ และความสนใจ แต่ขาดความพร้อม เนื่องจากไม่มีเวลาว่างพอจะเข้ารับการอบรมได้อย่างสม่ำเสมอ ส่วนมากเป็นครูที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบสูง เช่น เป็นหัวหน้าหมวด หัวหน้างาน รวมทั้งครูที่มีภาระด้านอื่น เช่น สอนพิเศษในวันหยุด หรือมีภาระทางครอบครัว ครูที่อยู่ในระดับนี้ ให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและในกรณีที่ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ก็มักติดตามรับทราบรายละเอียด ศึกษาจากเอกสารที่เผยแพร่ และนำไปทดลองใช้ได้บ้าง แต่ผลที่ปรากฏยังไม่ชัดเจน

ระดับที่ ๓ ได้แก่ผู้ที่มีความสนใจ แต่ยังขาดประสบการณ์ และขาดความพร้อม เช่น ไม่เคยทำแผนการสอนมาก่อน ไม่มีเวลาว่าง และขาดความมั่นใจในการสอน จึงได้แต่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น อยู่ในชั้นผู้ร่วมอุดมการณ์ และร่วมเป็นคู่สัญญาหรือร่วมสังเกตการสอนของผู้อื่น เพื่อพัฒนาตนเองบ้าง แต่ยังไม่ได้ทดลองสอน หรือสังเกตตนเองอย่างจริงจัง ซึ่งต้องอาศัยเวลาสำหรับปรับเปลี่ยน และทดลองต่อไปอีกระยะหนึ่ง เนื่องจากระยะเวลาที่กำหนดให้สำหรับการกัลยาณมิตรนิเทศค่อนข้างสั้น ทำให้ไม่สามารถพัฒนางานจนปรากฏผลสำเร็จได้ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม จากการให้การนิเทศ และการติดตามผลเป็นรายบุคคล พบว่าครูเครือข่ายทุกคนให้ความสนใจ มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น และมีความตั้งใจที่จะนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนางานเพื่อให้ปรากฏผลดียิ่งขึ้น

ข้อสังเกตจากการติดตามการพัฒนาครูเครือข่าย พบว่า

๑. ครูเครือข่ายที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนได้รวดเร็ว และประสพผลดี ได้แก่ครูที่มีประสบการณ์สอนมากพอสมควร มีความพร้อมและมีความมั่นใจในการทดลองและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี สามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้และสร้างรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับตนเองได้

ส่วนครูที่มีประสบการณ์สอนมานาน จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ช้ากว่า เนื่องจากมีหน้าที่รับผิดชอบสูง ภารกิจมาก และลำบากใจในการปรับเปลี่ยนการสอน เนื่องจากไม่มีเวลาเตรียมสื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสม และบางคนลำบากใจในการที่ต้องเปลี่ยนบุคลิกในการสอน เช่น เคยเป็นคนเข้มงวดในการสอน ต้องการให้นักเรียนนั่งเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่พูดคุยกันในเวลาเรียน เมื่อต้องเปลี่ยนแปลงวิธีสอนจึงปรับเปลี่ยนได้ยาก รวมทั้งภาพลักษณ์เดิมที่นักเรียนคุ้นเคย เช่น เคยเป็นคนเจ้าระเบียบ ทำให้นักเรียนไม่กล้าพูดหรือแสดงออกในเวลาเรียน ฯลฯ

สำหรับครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย มักขาดความมั่นใจทั้งในด้านการคิดรูปแบบการสอนของตนเอง และในการทดลองสอน กลัวว่าจะไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ หรือเมื่อทดลองสอนแล้วนักเรียนจะไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ จึงมักอดไม่ได้ที่จะชี้แนะและสรุปให้นักเรียน การให้คำแนะนำแก่ครูเครือข่ายที่มีประสบการณ์น้อย จึงทำได้เพียงให้ครูเครือข่ายนำวิธีการที่ครูต้นแบบใช้ได้ผลแล้วไปทดลองใช้ ไม่สามารถพัฒนาไปถึงขั้นที่จะให้ประยุกต์เป็นรูปแบบเฉพาะตัวได้

๒. เกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ ทั้งครูและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ยังอยู่ในเงื่อนไขที่นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนเรียนเนื้อหาเพื่อเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัย ดังนั้น การสอนโดยไม่เน้นเนื้อหา แม้ทั้งครูและนักเรียนจะยอมรับว่าสนุกและได้ประโยชน์ แต่ก็ยังติดอยู่ตรงความรู้สึกลัวว่า

ได้เนื้อหาบ่อย ไม่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน ซึ่งทำให้ครูผู้สอน โดยเฉพาะครูที่เคยสอนกวดวิชาหรือได้ชื่อว่าสอนตรงกับแนวการสอบ เข้ามหาวิทยาลัยรู้สึกอึดอัดใจ เกรงว่าถ้าปรับเปลี่ยนไป นักเรียนจะไม่พอใจ ในกรณีนี้ ได้แนะนำครูเครือข่ายให้ใช้วิธีจัดทำเอกสารสรุปและเสริมความรู้ ให้นักเรียน โดยให้นักเรียนผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองไปก่อน แล้วค่อยนำความรู้ที่ได้มาเปรียบเทียบกับความรู้ที่ครูสรุปและเสริมให้ เพื่อตรวจสอบว่าความรู้ที่ได้เองนั้นยังบกพร่องในส่วนใด และควรเพิ่มเติมอะไรบ้าง นักเรียนก็จะได้รับความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชามาก เท่ากับการเรียนโดยครูบรรยายแบบเดิม แต่ได้ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วย

อีกประเภทหนึ่งคือ ครูที่สอนบรรยายเก่ง นักเรียนสนุกสนาน และเข้าใจดี เมื่อครูลดบทบาทลง ให้นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าและพูดแสดงความคิดเห็น นักเรียนจะมีความรู้สึกว่าเป็นผู้ค้นคว้าไม่ได้ โดยเฉพาะในเรื่องที่ค่อนข้างยาก นักเรียนไม่สามารถอธิบายหรือยกตัวอย่างให้เพื่อนเข้าใจได้มากเท่าครู ครูจึงอดไม่ได้ที่จะแสดงบทบาทเองในที่สุด ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ครูควรต้องใช้วิธีผสมผสาน โดยจัดกิจกรรมให้มีบทบาทของครูและนักเรียนร่วมกัน ครูอาจช่วยเสริมถ้านักเรียนไม่สามารถสรุปหรือสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องชัดเจน

จากครูต้นแบบขยายสู่ เพื่อนครูเครือข่ายอย่างไม่หยุดยั้ง

การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากความตระหนักว่า การพัฒนาตนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนเป็นครู จึงได้แสวงหาความรู้ใหม่อยู่ตลอดเวลา เช่น

๑. อ่านหนังสือ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ ติดตามข่าวสารจากสื่อรอบตัว เข้ารับการอบรมพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน
๒. สมัครเป็นสมาชิกเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นสมาชิกวารสารบางเล่มที่ให้ความรู้ใหม่ ๆ
๓. เข้าร่วมการประชุม สัมมนา ได้รับฟังเรื่องราวความก้าวหน้าต่าง ๆ การเข้าร่วมมีส่วนในกิจกรรมวิชาการทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมกว้างขวางขึ้น
๔. พยายามทำความรู้จัก พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนรอบข้างให้มากขึ้น

การพัฒนาเพื่อนครูและครูเครือข่าย

หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจกัลยาณมิตรนิเทศ ครูต้นแบบส่วนใหญ่ยังคงมีงานต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ

๑. การรับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่ครูทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จากสถาบันต่าง ๆ หลายระดับ ด้วยจุดประสงค์ต่าง ๆ กัน เช่น นิสิตมหาวิทยาลัย เชิญเพื่อรับฟังความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร สถาบันราชภัฏอยากให้อาจารย์สอนให้นักศึกษาที่กำลังจะออกฝึกสอน และให้ข้อคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนต่างๆ ต้องการ แนวทางเพื่อพัฒนางาน ฯลฯ ซึ่งได้พยายามให้ความร่วมมือกับสถาบันดังกล่าว เท่าที่โอกาสอำนวย

๒. ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ครูต้นแบบมักได้รับเชิญเข้าร่วมประชุม สัมมนา ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน ประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือ เอกสาร งานวิจัย ฯลฯ ร่วมกับหน่วยงานการศึกษาต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้าใจและเป็นแนวทางสำหรับครูทั่วไปได้นำไปพัฒนางาน

๓. ในส่วนของเครือข่าย มีพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และมีความหวังที่จะสร้างผลงานให้ชัดเจนขึ้น ครูที่ไม่ได้เข้าเป็นเครือข่ายสนใจใคร่รู้ว่าครูเครือข่ายทำอะไรกันบ้าง จึงได้ดำเนินโครงการเครือข่ายขยายผล โดยความร่วมมือจากกรมการศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย จัดนิทรรศการแสดงผลงานครูเครือข่าย เพื่อให้ครูอาจารย์ในกลุ่ม ๒ ที่สนใจได้มองเห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม จัดทำเอกสารเผยแพร่เป็นแนวทางเพื่อให้ครูที่สนใจนำไปศึกษาและทดลองใช้ ดำเนินงานพัฒนาร่วมกับครูเครือข่าย โดยวางแผนให้ครูเครือข่ายแต่ละคนขยายผลให้แก่เพื่อนครูที่ใกล้ชิด เป็นเครือข่ายชั้นที่สอง ในลักษณะแนวร่วมปฏิรูปการเรียนรู้อ

๔. จัดทำเอกสารเผยแพร่วิธีการสอนและตัวอย่างผลงานต่างๆ เพื่อเผยแพร่ให้ครูอื่นๆ ได้นำไปศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูเครือข่ายได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ ตามความถนัดของแต่ละคน เช่น ตัวอย่างแผนการสอน วิชาต่าง ๆ ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลาย ฯลฯ เป็นการส่งเสริมให้ ครูเครือข่ายได้มีบทบาทในการพัฒนาเพื่อนครูและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการเพิ่มขึ้น

๑
แนะนำครุฑนแบบ

แนะนำครูต้นแบบ ปี ๒๕๕๒

ชื่อ/นามสกุล	นางสาวรัตนา สติตานนท์		
ตำแหน่ง	อาจารย์ ๓ ระดับ ๙		
สถานที่ทำงาน/สังกัด			
ชื่อสถานที่	โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย		
สังกัด	กรมสามัญศึกษา		
เลขที่	๕	ซอย	ดอนกุกศล
ถนน	เจริญกรุง	ตำบล	สาทร
อำเภอ	ยานนาวา	จังหวัด	กรุงเทพฯ
รหัสไปรษณีย์	๑๐๑๒๐		
ที่อยู่			
บ้านเลขที่	๕๔	ถนน	วิสุทธิกษัตริย์
ตำบล	วัดสามพระยา	จังหวัด	กรุงเทพฯ
รหัสไปรษณีย์	๑๐๒๐๐		
โทรศัพท์			
โทรศัพท์ที่ทำงาน	๐-๒๒๑๑-๐๓๘๓		
โทรศัพท์ที่บ้าน	๐-๒๒๘๑-๖๔๘๗		

คณะผู้ดำเนินการ

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง แก้วแดง
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
นางสาวมยุรี จารุपाल
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

นักวิจัย

นางรัตนา สติตานนท์
ครูต้นแบบ ปี 2542 วิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา

ผู้พิจารณารายงาน

ศาสตราจารย์ ดร. สุจริต เพียรชอบ

ผู้ดำเนินการโครงการ

นางสาวภัทลิตา พันธุมเสน
นางสาวสมรชนิกร อ่องเอิบ
นางฟ้าม่วย เรืองเลิศบุญ
นางสาวชนิดา อาคมวัฒน์
นางบุญศรี ทองดารา

บรรณาธิการ ผู้เรียบเรียง และจัดพิมพ์ต้นฉบับ

นางฟ้าม่วย เรืองเลิศบุญ

ประสานงาน

นายสมยศ พันธุ์โอฬารกุล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กองทุนรางวัลเกียรติยศแห่งวิชาชีพครู (กสรค.)
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.)
สำนักนายกรัฐมนตรี

เพื่อเป็นการไ้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ไ้หนังสือเล่มนี้แล้ว
โปรดมอบให้ผู้อื่นนำไปไ้ประโยชน์ต่อไป